

**ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΟΥ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ
ΛΗΔΑΣ ΚΟΥΡΣΟΥΜΠΑ
ΚΑΘΟΣΟΝ ΑΦΟΡΑ ΣΤΗΝ ΥΠΑΡΞΗ ΦΙΛΙΚΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΥ
ΥΠΟΒΟΛΗΣ ΠΑΡΑΠΟΝΟΥ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ**

Αποτέλεσμα διερεύνησης παραπόνων

Λευκωσία, Δεκέμβριος 2017

Γωνία Απελλή και Παύλου Νιρβάνα, 5^{ος} Όροφος, 1496 Λευκωσία
Τηλ. +357 22873200, Φαξ +35722872365
Ιστοσελίδα : www.childcom.org.cy, Ηλ. Διεύθυνση: childcom@ccr.gov.cy

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

A. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	Σελ.
B. Η ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ	1
B.1 ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΠΑΡΑΠΟΝΩΝ	2
B.2 ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΟΜΑΔΑ ΕΦΗΒΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΟΥ (ΟΕΣ)	24
Γ. Η ΣΥΜΒΑΣΗ ΤΩΝ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ	25
Γ.1 ΆΡΘΡΟ 3 (1): ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΝΑ ΛΑΜΒΑΝΕΤΑΙ ΥΠΟΨΗ ΠΡΩΤΙΣΤΩΣ ΤΟ ΣΥΜΦΕΡΟΝ ΤΟΥ.	25
Γ.2 ΆΡΘΡΟ 12: ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΝΑ ΕΚΦΡΑΖΕΙ ΕΛΕΥΘΕΡΑ ΤΙΣ ΑΠΟΨΕΙΣ ΤΟΥ ΚΑΙ ΑΥΤΕΣ ΝΑ ΤΥΓΧΑΝΟΥΝ ΣΕΒΑΣΜΟΥ	27
Γ.3 ΆΡΘΡΟ 19: ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΓΙΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΑΠΟ ΚΑΘΕ ΜΟΡΦΗ ΒΙΑΣ	32
Γ.4 ΆΡΘΡΟ 29: ΟΙ ΣΚΟΠΟΙ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	34
Δ. ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ	36
Ε. ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΕΠΙΤΡΟΠΟΥ	39
ΣΤ. ΚΑΤΑΚΛΕΙΔΑ	43

A. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Η παρούσα Θέση συντάχθηκε στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων που μου παρέχονται από τους περί Επιτρόπου Προστασίας των Δικαιωμάτων του Παιδιού Νόμους του 2007 και 2014 [N.74(I)/2007 και N.44(I)/2014] και ιδιαίτερα το άρθρο 4 (1) (ε), (2) (δ) και (2)(ι).

2. **Στόχος της παρούσας Θέσης είναι να εξετάσει κατά πόσο οι μαθητές έχουν πρόσβαση σε ένα φιλικό προς το παιδί μηχανισμό υποβολής παραπόνου, όταν θεωρούν ότι παραβιάζονται τα δικαιώματά τους στο χώρο του σχολείου.** Θεωρώ την ύπαρξη τέτοιου μηχανισμού, σε κάθε τομέα της ζωής του παιδιού, απαραίτητη προϋπόθεση για τη διασφάλιση των δικαιωμάτων του. Από τη μια συμβάλλει στην ενδυνάμωση του ίδιου του παιδιού ώστε να γνωρίζει και να διεκδικεί τα δικαιώματά του, από την άλλη, αποτελεί πολύτιμο εργαλείο για τους ενήλικες, αφού, φέρνει στην επιφάνεια τομείς όπου το σύστημα αποτυγχάνει να ανταποκριθεί αποτελεσματικά στις ανάγκες των παιδιών. Νοουμένου ότι, υπάρχει εμπεδωμένη κουλτούρα αναστοχασμού, μετά την αξιολόγηση ενός παραπόνου αναμένεται ότι θα ακολουθήσουν μέτρα για βελτίωση του συστήματος και καλύτερη διασφάλιση των δικαιωμάτων των παιδιών.

B. Η ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ

3. Σημαντική πηγή πληροφόρησης για τη σύνταξη της παρούσας Θέσης αποτελεί η διερεύνηση παραπόνων για τα οποία προέβηκα σε γραπτή παρέμβαση προς το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού (ΥΠΠ). Στόχος των παρεμβάσεών μου ήταν η αξιολόγηση του βαθμού στον οποίο η νομοθεσία, οι πολιτικές και οι διοικητικές πρακτικές που ακολουθούνται είναι εναρμονισμένα με τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού (εφεξής η «Σύμβαση»). Αποστολείς των παραπόνων ήταν ως επί το πλείστον γονείς. Περιορισμένος αριθμός παραπόνων έγινε από οργανωμένα σύνολα παιδιών ή μονάδες παιδιών και, σε μερικές περιπτώσεις, από εκπαιδευτικούς. Στις πλείστες των περιπτώσεων οι παραπονούμενοι, πριν αποταθούν κοντά μου, είχαν αποταθεί στο σχολείο και στη συνέχεια στο ΥΠΠ, ως την καθ' ύλην αρμόδια Αρχή για διερεύνηση του παραπόνου τους.

4. Το συγκεκριμένο θέμα έτυχε διαβούλευσης και με την Ομάδα Εφήβων Συμβούλων της Επιτρόπου (ΟΕΣ)¹ στις 12 Απριλίου 2016. Οι άξονες γύρω από τους οποίους επικεντρώθηκε η διαβούλευση με τα παιδιά αφορούσαν:

- i) Τη διαδικασία που ακολουθούν οι μαθητές όταν θέλουν να υποβάλουν παράπονο στο σχολείο τους.
- ii) Θετικά και αρνητικά στοιχεία, κατά την άποψή τους, στη διαδικασία αυτή.
- iii) Εισηγήσεις των παιδιών για βελτίωση της διαδικασίας.

B.1 ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΠΑΡΑΠΟΝΩΝ

5. Τα παράπονα που επέλεξα να συμπεριλάβω στη Θέση πληρούν ένα ή περισσότερα από τα πιο κάτω κριτήρια:

- i) Η πληροφόρηση που έλαβα από το ΥΠΠ ρίχνει φως στις πρακτικές/διαδικασίες που ακολουθούνται κατά τη διερεύνηση παραπόνων κατά εκπαιδευτικών.
- ii) Ο τρόπος διερεύνησης του παραπόνου παρουσιάζει κενά τα οποία επιθυμώ να επισημάνω, αφού, οδηγούν σε παραβίαση των δικαιωμάτων των παιδιών.
- iii) Ο τρόπος διερεύνησης του παραπόνου παρουσιάζει καλές πρακτικές οι οποίες θεωρώ ότι θα πρέπει να θεσμοθετηθούν.
- iv) Η αξιολόγηση του παραπόνου που έγινε από πλευράς μου περιλαμβάνει διαπιστώσεις και εισηγήσεις, προς το ΥΠΠ, για βελτίωση της διαδικασίας.

6. Τα παράπονα παρουσιάζονται πιο κάτω, με χρονολογική σειρά, στη βάση της ημερομηνίας υποβολής τους:

Περίπτωση Α και Β (2008-Δημοτική και Μέση Εκπαίδευση)²

7. Οι περιπτώσεις Α και Β αφορούν δύο ξεχωριστά παράπονα τα οποία ομαδοποιήθηκαν και διερευνήθηκαν σε μια γραπτή παρέμβαση μου προς τον Υπουργό Παιδείας και Πολιτισμού, ημερομηνίας 12/12/2008.

---

¹ Για περισσότερες πληροφορίες καθόσον αφορά την ΟΕΣ γενικά αλλά και για το πλήρες κείμενο με τα πορίσματα της διαβούλευσης της Επιτρόπου με την ΟΕΣ για το συγκεκριμένο θέμα, βλέπε στο www.childcom.org.cy, στους συνδέσμους: «Ομάδα Εφήβων Συμβούλων Επιτρόπου»: Συναντήσεις της ΟΕΣ: Συναντήσεις ΟΕΣ 2016.

² Αρ. Φακ.: ΓΕΠ 11.17.07.02.04 , ΓΕΠ 11.07.03.11

8. Η πρώτη περίπτωση αφορά γραπτές καταγγελίες ομάδας γονέων Δημοτικού Σχολείου, ημερομηνίας 8/10/2008 και 3/11/2008, οι οποίες υποβλήθηκαν στο Επαρχιακό Γραφείο ΥΠΠ, με κοινοποίηση σε εμένα. Σύμφωνα με τις καταγγελίες, δασκάλα πρώτης τάξης του δημοτικού χρησιμοποιεί αντιπαιδαγωγικές μεθόδους πειθαρχίας, οι οποίες περιλαμβάνουν και άσκηση βίας (τράβηγμα αυτιού, ρίξιμο αντικειμένων στο πάτωμα ή έξω από την τάξη και δυνατές φωνές). Στη δεύτερη γραπτή καταγγελία τους, ημερομηνίας 3/11/2008, οι γονείς απαιτούν τη μετακίνηση της εκπαιδευτικού αφού, σύμφωνα με τους ισχυρισμούς τους, τα προβλήματα έχουν επιδεινωθεί μετά που η δασκάλα ενημερώθηκε για την καταγγελία εναντίον της (δέσιμο μαθητή στο θρανίο της τάξης με τέλλα, απειλή από τη δασκάλα προς τους γονείς ότι, το γεγονός ότι καταγγέλθηκε θα είχε αντίκτυπο στα παιδιά τους, αργοπορία προσέλευσης στην τάξη, με αποτέλεσμα τα παιδιά να μένουν χωρίς επίβλεψη).

9. Η δεύτερη περίπτωση αφορά καθηγήτρια Μέσης Εκπαίδευσης η οποία, σύμφωνα με την επιστολή των γονιών προς εμένα, ημερομηνίας 16/10/2008, άσκησε βία στο παιδί τους (τράβηγμα αυτιού όταν το παιδί απάντησε λανθασμένα σε ερώτηση και χαστούκι στο πρόσωπο όταν βρήκε την ορθή απάντηση). Οι γονείς ζήτησαν εξηγήσεις για το περιστατικό από την ίδια την καθηγήτρια και τη διευθύντρια του σχολείου, αλλά οι απαντήσεις που πήραν δεν τους ικανοποίησαν.

10. Στη γραπτή παρέμβασή μου προς τον Υπουργό Παιδείας και Πολιτισμού, ημερομηνίας 12/12/2008, ζήτησα να ενημερωθώ, ανάμεσα σε άλλα:

- i) Για το αποτέλεσμα της διερεύνησης των περιστατικών
- ii) Με ποιο τρόπο διασφαλίζεται η προστασία του παιδιού που κάνει καταγγελία εναντίον εκπαιδευτικού και,
- iii) Με ποιο τρόπο διασφαλίζεται ο αμερόληπτος χειρισμός της διερεύνησης καταγγελιών κατά εκπαιδευτικών.

11. Η απαντητική επιστολή του ΥΠΠ, ημερομηνίας 29/2/2009, την οποία συνυπογράφουν η Διευθύντρια Μέσης Εκπαίδευσης και ο Διευθυντής Δημοτικής Εκπαίδευσης, αναφέρει μεταξύ άλλων τα ακόλουθα³:

- i. «α) Η περίπτωση του [όνομα δημοτικού σχολείου] εξετάστηκε από το Επαρχιακό Γραφείο Παιδείας [όνομα επαρχίας] από

---

³ Η υπογράμμιση δική μου.

τον Οκτώβριο που έγινε η καταγγελία και έτυχε του ανάλογου χειρισμού, με σχετικές συναντήσεις ομάδας γονέων με τον οικείο Επιθεωρητή, τη Διευθύντρια του σχολείου και τη δασκάλα της τάξης. Από την εξέταση διαφάνηκε πως οι καταγγελίες εναντίον της δασκάλας δεν ευσταθούσαν. Παρουσιάστηκε απλά μια μικρή τάση απειθαρχίας στις αρχές της σχολικής χρονιάς, την οποία μεγαλοποίησε υπέρμετρα μια μητέρα παιδιού.

β) Η περίπτωση του [όνομα λυκείου] εξετάστηκε από τον οικείο επιθεωρητή από τον Νοέμβριο, ο οποίος μετά από συναντήσεις που είχε με τη Διευθύντρια του σχολείου, μαθητές/τριες του τμήματος και την καθηγήτρια κατέληξε στο συμπέρασμα ότι οι κατηγορίες εναντίον της καθηγήτριας δεν ευσταθούν. Η χειρονομία της καθηγήτριας ήταν έκφραση ενθουσιασμού γιατί ο μαθητής απάντησε σωστά στην ερώτησή της ερμηνεύτηκε όμως διαφορετικά από το μαθητή και τους γονείς του.

(...)

γ) Η προστασία του θύματος μετά την καταγγελία αποτελεί ευθύνη της Διεύθυνσης της σχολικής μονάδας. Η εμπλοκή του οικείου Επιθεωρητή ή και ομάδας Επιθεωρητών, ανάλογα με την περίπτωση, διασφαλίζει τον αμερόληπτο χειρισμό του περιστατικού άσκησης βίας σε βάρος παιδιού από εκπαιδευτικό.»

Περίπτωση Γ (2010-Δημοτική Εκπαίδευση)⁴

12. Μητέρα παιδιού, μου υπέβαλε με επιστολή, ημερομηνίας 19/3/2010, παράπνομο κατά μίας εκπαιδευτικού του σχολείου, ισχυριζόμενη ότι άσκησε σωματική και ψυχολογική βία στο παιδί της. Για διερεύνηση της περίπτωσης προέβηκα σε γραπτή παρέμβαση προς τον Υπουργό Παιδείας και Πολιτισμού, ημερομηνίας 20/4/2010.

---

⁴ Αρ.φακ.: ΓΕΠ 11.17.07.02.24

13. Στην απάντηση της Γενικής Διευθύντριας του ΥΠΠ προς εμένα, ημερομηνίας 10/5/2010, αναφέρονται τα ακόλουθα:

«Ο ισχυρισμός ότι κάποια δασκάλα του σχολείου έχει ασκήσει σωματική βία στο παιδί, είναι εντελώς ανυπόστατος. Εκτιμούμε ότι ένα παιδί το οποίο βιώνει την ένταση, ύστερα από ένα σοβαρό ατύχημα και μια τραυματική περιπέτεια⁵, έχει το δικαίωμα να υπερβάλλει».

14. Στην αξιολόγηση του αποτελέσματος της διερεύνησης, την οποία απέστειλα με επιστολή, ημερομηνίας 30/6/2010, στον Υπουργό Παιδείας και Πολιτισμού, επισημαίνω ότι η απάντηση που δόθηκε ότι ένα παιδί «έχει το δικαίωμα να υπερβάλλει» δεν είναι ικανοποιητική και, επιπρόσθετα, αναφέρω τα ακόλουθα:

«Μέσα από την περίπτωση του [όνομα παιδιού], αλλά και άλλων παρόμοιων περιπτώσεων, επανέρχεται διαρκώς το θέμα της αντικειμενικότητας της διερεύνησης καταγγελιών παιδιών για παραβίαση των δικαιωμάτων τους μέσα στο σχολικό χώρο. Ως εκ τούτου, επαναφέρω το βασικό ερώτημα που έχω από καιρό θέσει και αφορά τα μέτρα που λαμβάνει το Υπουργείο προκειμένου να διασφαλίζεται η αντικειμενικότητα της εξέτασης των καταγγελιών των παιδιών, για το οποίο παρακαλώ όπως έχω τις θέσεις σας το συντομότερο δυνατό.»

15. Η Γενική Διευθύντρια απάντησε με επιστολή της προς εμένα, ημερομηνίας 18/8/2010, τα ακόλουθα :

«Οι ισχυρισμοί και οι εκτιμήσεις τόσο της μητέρας όσο και του παιδιού, έχουν τύχει και τυγχάνουν του απαιτούμενου σεβασμού και διερευνώνται πάντοτε με την πρέπουσα σοβαρότητα. Σε καμία περίπτωση δεν υιοθετείται οποιαδήποτε εκτίμηση ή άποψη χωρίς να προηγηθεί διεξοδική έρευνα, κατά την οποία γίνεται συλλογή και ανάλυση όλων των δεδομένων. Η καταγραφή και η ταξινόμηση όλων των γεγονότων μαζί με τις απόψεις και εκτιμήσεις όλων των

---

⁵ Το παιδί είχε παρασυρθεί, ένα μήνα πριν, από αυτοκίνητο και είχε υποστεί τραυματισμό.

εμπλεκόμενων, αποτελούν τη βάση της διερεύνησης και της εξαγωγής συμπερασμάτων.

Για τη συγκεκριμένη περίπτωση, του μαθητή [όνομα παιδιού], έχει ακολουθηθεί η διαδικασία κατά άψογο τρόπο, ώστε να διασφαλίζεται κατά τρόπο που δεν χωράει καμιά αμφισβήτηση η αντικειμενικότητα της διερεύνησης. Εξάλλου, η διερεύνηση αυτής της περίπτωσης όπως και άλλων παρόμοιων περιπτώσεων που έχουν σχέση με καταγγελίες για παραβίαση των δικαιωμάτων των παιδιών, αναλαμβάνεται από λειτουργούς του ΥΠΠ των οποίων η πείρα και οι εμπειρίες τους στην εκπαίδευση, για πολλά χρόνια, διασφαλίζουν την αντικειμενικότητα της διερεύνησης.»⁶

Περίπτωση Δ (2013-Μέση Εκπαίδευση)⁷

16. Οι γονείς παιδιού που φοιτούσε σε γυμνάσιο σε επιστολή τους προς εμένα, ημερομηνίας 7/11/2013, ισχυρίζονται περιστατικό άσκησης σωματικής βίας (χαστούκι στο μάγουλο) από εκπαιδευτικό στο παιδί τους, εν ώρα μαθήματος, χρήση ανάρμοστου λεξιλογίου στα παιδιά και, τέλος, απειλές από την εκπαιδευτικό προς τους μαθητές για μείωση του βαθμού τους, σε περίπτωση που προβούν σε καταγγελία της.

17. Στη γραπτή παρέμβασή μου προς τη Γενική Διευθύντρια του ΥΠΠ, ημερομηνίας 7/11/2013, εκτός από τα ερωτήματα που αφορούσαν τη συγκεκριμένη περίπτωση, ζήτησα επίσης ενημέρωση για τον τρόπο που το ΥΠΠ εφαρμόζει, γενικά, για τη διερεύνησης καταγγελιών. Ειδικότερα, ζήτησα να ενημερωθώ σε σχέση με:

i) Το χρόνο που απαιτείται για να διεκπεραιωθεί, συνήθως, μια τέτοιας φύσεως διερεύνηση

ii) Ποια μέτρα λαμβάνονται κατά το διάστημα διερεύνησης καταγγελίας που αφορά άσκηση βίας από εκπαιδευτικό σε παιδί νοουμένου ότι εξακολουθεί να υφίσταται παιδαγωγική σχέση μεταξύ τους.

---

⁶ Η υπογράμμιση δική μου.

⁷ Αρ. φακ.: ΓΕΠ 11.17.07.03.149

18. Στην επιστολή της Γενικής Διευθύντριας του ΥΠΠ προς εμένα, ημερομηνίας 20/12/2013, αναφέρεται ότι, **οι έρευνες ολοκληρώνονται το ταχύτερο δυνατό και σε χρονικό πλαίσιο που δεν ξεπερνά τις 30 μέρες. Σε περίπτωση που η έρευνα πειθαρχικού αδικήματος διαταχθεί δυνάμει των διατάξεων της παραγράφου (β) του άρθρου 70 ή έχει ξεκινήσει αστυνομική έρευνα με σκοπό την ποινική δίωξη, τότε η Επιτροπή έχει τη δυνατότητα, εάν το απαιτεί το δημόσιο συμφέρον, να θέσει τον εκπαιδευτικό σε διαθεσιμότητα μέχρι την ολοκλήρωση της έρευνας.**

19. Στην εν λόγω επιστολή της Γενικής Διευθύντριας αναφέρεται επίσης ότι:

«Χωρίς να είναι θεσμοθετημένο, η Αρμόδια Αρχή, μπορεί να εισηγηθεί στη Διεύθυνση του Σχολείου και στους γονείς του/της εμπλεκόμενου μαθητή/τριας:

α) την αντικατάσταση του εκπαιδευτικού/διδάσκοντα με άλλον εκπαιδευτικό ή και

β) την αλλαγή τμήματος του/της μαθήτριας⁸»

20. Στην επιστολή μου προς τον Υπουργό Παιδείας και Πολιτισμού, ημερομηνίας 7/3/2014, στην οποία αξιολογώ το αποτέλεσμα από τη διερεύνηση αναφέρω, μεταξύ άλλων, ότι, **η απουσία ξεκάθαρα διατυπωμένων και θεσμοθετημένων διαδικασιών υποβολής παραπόνου εντός της σχολικής μονάδας αποτελεί κενό που οδηγεί σε παραβίαση των δικαιωμάτων των παιδιών. Επιπρόσθετα, αναφέρω ότι, παρά το ότι αναγνωρίζω τις δυσκολίες που προκύπτουν όταν η καταγγελία αφορά εκπαιδευτικό με τον οποίο το παιδί έχει παιδαγωγική σχέση, οι επιλογές που προσφέρονται έχουν, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, αρνητικό αντίκτυπο στα παιδιά.**

21. Καθόσον αφορά γενικά το θέμα χειρισμού καταγγελιών ενάντια σε εκπαιδευτικούς που αφορούν πειθαρχικά παραπτώματα εισηγήθηκα, αφενός, την ύπαρξη **κώδικα επαγγελματικής συμπεριφοράς και δεοντολογίας** ο οποίος θα ορίζει σαφώς αποδεκτούς τρόπους επικοινωνίας και επαφής των εκπαιδευτικών με παιδιά και γονείς, αφετέρου, τη **νομοθετική ρύθμιση των διαδικασιών** που πρέπει να ακολουθούνται στη διερεύνηση καταγγελιών, στα πλαίσια της σχολικής μονάδας, για

---

⁸ Η υπογράμμιση δική μου.

σοβαρές παραβιάσεις του κώδικα συμπεριφοράς και δεοντολογίας από τους εκπαιδευτικούς.

Περίπτωση Ε΄ (2014-Μέση Εκπαίδευση)⁹

22. Το παράπονο για τη συγκεκριμένη περίπτωση, μου **υποβλήθηκε** με επιστολή ημερομηνίας 14/5/2014 από **εκπαιδευτικό του Γυμνασίου στο οποίο φοιτούσε το παιδί**. Στην επιστολή παραπόνου αναφέρονται, μεταξύ άλλων, οι πιο κάτω ισχυρισμοί:

«...Στη μέση της χρονιάς, μας έστειλε το Υπουργείο Παιδείας τον μαθητή της Α Γυμνασίου από το Γυμνάσιο [όνομα Γυμνασίου] [όνομα παιδιού] ηλικίας 12 χρονών.

*Παιδί διαζευγμένων γονιών με πολλές οικονομικές δυσκολίες. **Ερχόμενος στο σχολείο μας, με διαταγή του Διευθυντή, δόθηκε εντολή σε όλους τους καθηγητές να του βάζουν απουσίες με στόχο την αποπομπή του από το σχολείο γιατί ήταν ένας αλήτης και το σχολείο μας δεν είχε χώρο για τέτοιους μαθητές.***

Ο στόχος πέτυχε και στις αρχές Μαΐου ανακοινώνουν στον μαθητή ότι πρέπει να αλλάξει σχολείο. Τι απομένει; Η τελική έγκριση του Υπουργείου Παιδείας.

*Η απέχθεια των καθηγητών προς τον δωδεκάχρονο και ειδικά του διευθυντή κορυφώνεται όταν στις [...] προγραμματίζει το σχολείο άσκηση για πυρκαγιά. **Όλοι οι μαθητές μαζεύονται στην αυλή και περιμένουν τον Διευθυντή να έρθει. Καθώς ήμουν στην αυλή και περίμενα με τους άλλους καθηγητές βλέπω τους γυμναστές του σχολείου μας να κρατάνε ο ένας δεξιά και ο άλλος αριστερά τον μαθητή [όνομα παιδιού], να τον σέρνουν σε όλη την αυλή του σχολείου, να φαίνονται οι κοιλιές του μαθητή, να του πέφτει το κινητό, ο Διευθυντής να ορίεται γιατί δήθεν τον έβρισε και να παίρνουν τον μαθητή σε κλειστή αίθουσα, για να τον κτυπήσουν.***

---

⁹ Αρ.Φακ.: ΓΕΠ 11.17.07.03.171

Πρώτη φορά στη ζωή μου αντίκρισα τέτοιο θέαμα. Να σέρνουν σαν ζώο δύο «καθηγητές» ένα δωδεκάχρονο αγόρι γιατί έβρισε το Διευθυντή. Και μάλιστα σε ώρα συγκέντρωσης μπροστά στα μάτια όλων των μαθητών του σχολείου.

Αντέδρασα έντονα, προσπάθησα να παρέμβω «δεν είναι αυτός ο σωστός τρόπος αντιμετώπισης, τους είπα, είμαστε παιδαγωγοί». Τότε ο Διευθυντής του σχολείου άρχισε να μου φωνάζει και να με προσβάλλει μπροστά σε όλους τους μαθητές και καθηγητές.(...) Όσο για τους υπόλοιπους καθηγητές, μπροστά στο φόβο του διευθυντή όλοι είπαν «δεν είδαμε τίποτε»...κάποιοι άλλοι συνάδελφοι με φοβέρισαν 'Μην πεις τίποτε, δεν σε κόφτει, θα βρεις τον μπελά σου, θα σε διώξει από το σχολείο'»¹⁰.

23. Για συλλογή περαιτέρω πληροφοριών, Λειτουργός του Γραφείου μου επικοινωνήσε τηλεφωνικά με την εκπαιδευτικό η οποία υπέβαλε το παράπονο, καθώς και με τον πατέρα του παιδιού, ενώ, στη συνέχεια, είχε και προσωπική συνάντηση μαζί με τον πατέρα.

24. Οι πληροφορίες οι οποίες κρίνεται σημαντικό να αναφερθούν, για τους σκοπούς της παρούσας Θέσης είναι ότι, **σύμφωνα με τους ισχυρισμούς του πατέρα, παρέλαβε, την μέρα του περιστατικού, το παιδί του με τη φανέλα του σκισμένη και ματωμένη, το παιδί έκτοτε αρνείται να επιστρέψει στο σχολείο, βρίσκεται σε πολύ άσχημη ψυχολογική κατάσταση και δηλώνει ότι «μισά το σχολείο».** Ο πατέρας είχε συνάντηση με τον Επαρχιακό Πρώτο Λειτουργό Εκπαίδευσης από τον οποίο απέσπασε την υπόσχεση ότι θα διερευνηθεί το παράπονό του.

25. Σε γραπτή παρέμβασή μου προς τον Υπουργό Παιδείας και Πολιτισμού, ημερομηνίας 8/10/2014, ζήτησα ενημέρωση για ένα μεγάλο εύρος θεμάτων που άπτονται του παραπόνου, συμπεριλαμβανομένης και της διαδικασίας που θα ακολουθούσε το ΥΠΠ για διερεύνηση των αναφορών, όπως καταγράφονται στην παρέμβασή μου, καθώς και το αποτέλεσμα από τη διερεύνηση.

---

¹⁰ Η υπογράμμιση δική μου.

26. Στη γραπτή απάντηση της Γενικής Διευθύντριας του ΥΠΠ, ημερομηνίας 28/1/2015, αναφέρονται, μεταξύ άλλων, τα ακόλουθα, τα οποία άπτονται του θέματος της παρούσας Θέσης:

*«Αναφορικά με τους ισχυρισμούς εκπαιδευτικού του [όνομα γυμνασίου] σας αναφέρω τα εξής: Η εκπαιδευτικός του σχολείου προσήλθε στο Επαρχιακό Γραφείο Παιδείας [όνομα επαρχίας] στις 13/5/2014 και ανέφερε στον Επαρχιακό Πρώτο Λειτουργό Εκπαίδευσης (Π.Λ.Ε.) το περιστατικό που συνέβηκε στο σχολείο της σε σχέση με τον Διευθυντή του σχολείου ο οποίος του είπε ότι τα όσα ισχυρίστηκε η καθηγήτρια δεν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα. **Η υπερβολή στην αφήγηση των γεγονότων από μέρος της εκπαιδευτικού πιθανόν να οφείλεται σε προσωπική αντιπαράθεσή της με τον Διευθυντή και επίπληξής της από τον ίδιο.***

*Ο Επαρχιακός Π.Λ.Ε. πήγε στο Σχολείο προσωπικά, **μίλησε με Βοηθούς Διευθυντές (ΒΔ) και καθηγητές οι οποίοι ήταν παρόντες** και οι οποίοι διαβεβαίωσαν ότι ο μαθητής ούτε κτυπήθηκε ούτε σύρθηκε στο έδαφος για να οδηγηθεί σε αίθουσα του σχολείου ώστε να ηρεμήσει. Οδηγήθηκε πολύ προσεκτικά στην αίθουσα από τους καθηγητές της Φυσικής Αγωγής. Ο μαθητής αντιδρούσε και ύβριζε χυδαία τόσο τον Διευθυντή όσο και τους καθηγητές...*

*Μετά τις οδηγίες για επίσημη διερεύνηση, ο [όνομα Π.Λ.Ε.] πήγε στο [όνομα γυμνασίου], την Παρασκευή, 31/10/14, όπου **είχε συνάντηση με το Διευθυντή, [όνομα διευθυντή], τον Βοηθό Διευθυντή Α΄, [όνομα ΒΔ], και άλλους καθηγητές.** Όταν ολοκληρώθηκαν οι συναντήσεις, **ζήτησε από τον Διευθυντή να ετοιμάσει σχετικό σημείωμα.** Η σχετική έκθεση ετοιμάστηκε και την παρέλαβε στις 5/11/14...**Μέσα από την όλη διερεύνηση φάνηκε καθαρά ότι η***

Διεύθυνση του Σχολείου ενήργησε μέσα στις νόμιμες διαδικασίες.¹¹»

Περίπτωση Ζ´ (2014-Δημοτική)¹²

27. Ομάδα γονιών μου υπέβαλε παράπονο, με επιστολή ημερομηνίας 12/3/2014, βάσει της οποίας, ο εκπαιδευτικός της τάξης στην οποία φοιτούν τα παιδιά τους, συμπεριφέρεται στα παιδιά με τρόπο αντιεπαγγελματικό.

28. Σε γραπτή παρέμβασή μου προς τη Γενική Διευθύντρια του ΥΠΠ, ημερομηνίας 25/4/2014, ζήτησα να ενημερωθώ για τον τρόπο διερεύνησης του παραπόνου από πλευράς ΥΠΠ, το αποτέλεσμα από τη διερεύνηση, τα μέτρα που θα λάβει το ΥΠΠ σε περίπτωση που ευσταθούν οι ισχυρισμοί και, τέλος, σε περίπτωση που υπάρχουν προβλήματα πειθαρχίας στο συγκεκριμένο τμήμα, τον τρόπο με τον οποίο η σχολική μονάδα χειρίζεται το θέμα.

29. Η Γενική Διευθύντρια του ΥΠΠ, στη γραπτή απάντησή της, ημερομηνίας 1/6/2014, αναφέρει ότι, **το πλαίσιο διερεύνησης του παραπόνου περιλαμβάνει καταγραφή των θέσεων α) της διεύθυνσης του σχολείου β) του καταγγελλόμενου εκπαιδευτικού γ) των γονιών που υπέβαλαν την καταγγελία δ) των παιδιών που εμπλέκονται άμεσα σε αναφερόμενα, από τους παραπονούμενους, περιστατικά και ε) των παιδιών του τμήματος στο οποίο διδάσκει ο εκπαιδευτικός.**

30. Στη βάση των πιο πάνω απαντώνται οι ισχυρισμοί του παραπόνου από πλευράς ΥΠΠ, χωρίς όμως να δίνεται απάντηση κατά πόσο το παράπονο ευσταθεί στην ολότητά του, ή κατά ένα μέρος ή καθόλου. **Υπάρχει όμως η αναγνώριση, από πλευράς ΥΠΠ, ότι έχουν διασαλευθεί οι σχέσεις μεταξύ του εκπαιδευτικού και των παιδιών, καθώς και οι σχέσεις του με αριθμό γονιών. Επιπρόσθετα, υπάρχει η παραδοχή ότι έχει χαθεί η απαραίτητη αμοιβαία παιδαγωγική εμπιστοσύνη μεταξύ εκπαιδευτικού και παιδιών και των γονιών.**

---

¹¹ Η υπογράμμιση δική μου.

¹² Αρ.Φακ.: ΓΕΠ 11.17.07.02.105

31. Στη βάση αυτών των παραδοχών το ΥΠΠ, κατά το χρονικό διάστημα μέχρι τη λήξη της σχολικής χρονιάς, προέβηκε στη **λήψη** των πιο κάτω **διορθωτικών μέτρων**, με στόχο την αποκατάσταση των σχέσεων μεταξύ εκπαιδευτικού και παιδιών/γονιών:

- i) Επισκέψεις του οικείου Επιθεωρητή στο σχολείο για προσφορά στήριξης σε όσους κρίθηκε αναγκαίο.
- ii) Έγιναν συστάσεις στον εκπαιδευτικό με στόχο τη βελτίωση του κλίματος μέσα στην τάξη.
- iii) Καταρτίστηκε βελτιωτικό Σχέδιο Δράσης από τον ίδιο τον εκπαιδευτικό.
- iv) Καταρτίστηκε βελτιωτικό Σχέδιο Δράσης από τη σχολική μονάδα.

Περίπτωση Η' (2014-Δημοτική)¹³

32. Η παραπονούμενη και μητέρα του οκτάχρονου παιδιού που αφορά το παράπονο, με επιστολή της, ημερομηνίας 29/9/2014, προς εμένα ισχυρίζεται ότι, η Διευθύντρια του Δημοτικού στο οποίο φοιτά το παιδί της, εν ώρα συγκέντρωσης, ανέβασε το παιδί στο βάθρο και μπροστά σε όλους τους μαθητές του σχολείου υπέδειξε ότι το μήκος των μαλλιών του αντιβαίνει των κανονισμών και έβαλε το παιδί να υποσχεθεί ότι θα κόψει τα μαλλιά του. Το παιδί, στη συνέχεια, ήταν δέκτης πειραγμάτων από τα υπόλοιπα παιδιά και όταν πήγε η μητέρα του να τον παραλάβει από το σχολείο το παιδί έκλαιγε. Στο παράπονο υπάρχει, επίσης, ο ισχυρισμός ότι η μητέρα πήγε στο σχολείο και εξέφρασε το παράπονό της στη Διευθύντρια, η οποία υποστήριξε ότι υπήρχε παραβίαση των σχολικών κανονισμών για την ευπρεπή εμφάνιση.

33. Στη γραπτή παρέμβασή μου προς τη Γενική Διευθύντρια του ΥΠΠ, ημερομηνίας 13/1/2015, ζήτησα να ενημερωθώ για τη διαδικασία διερεύνησης του παραπόνου, το πόρισμα από τη διερεύνηση και τις ενέργειες του ΥΠΠ, σε περίπτωση που οι ισχυρισμοί αποδειχτούν αληθείς.

34. Η Γενική Διευθύντρια σε επιστολή της προς εμένα, ημερομηνίας 29/1/2015, αναφέρει, μεταξύ άλλων, ότι το παράπονο διερευνήθηκε από τον οικείο Επιθεωρητή, υπό την εποπτεία του Επαρχιακού Π.Λ.Ε. Ο οικείος Επιθεωρητής **προχώρησε σε συλλογή πληροφοριών για το περιστατικό μέσα από διάφορες πηγές:**

---

¹³ Αρ.Φακ.: ΓΕΠ 11.17.07.02.123

- i) Την **επιστολή παραπόνου** της μητέρας προς την Επίτροπο, ημερομηνίας 29/9/2014
- ii) Την **Έκθεση Γεγονότων**, η οποία ετοιμάστηκε από τη Διευθύντρια του σχολείου, ημερομηνίας 10/10/2014
- iii) **Τηλεφωνικές επικοινωνίες και προσωπική συνάντηση που είχε με την παραπονούμενη**
- iv) **Διακριτικές επισκέψεις που είχε στο σχολείο και την τάξη του παιδιού.**
- v) **Συναντήσεις που είχε με τη Διευθύντρια, τη δασκάλα του παιδιού και άλλους δασκάλους του σχολείου που είχαν σχέση με τα γεγονότα.**

35. Στη βάση της ανάλυσης του περιστατικού, **ο οικείος Επιθεωρητής αξιολογεί ότι κάποιοι ισχυρισμοί ευσταθούν, ενώ κάποιοι άλλοι όχι.** Επιπρόσθετα, **υπάρχει η παραδοχή ότι ο χειρισμός του παιδιού, από πλευράς σχολείου, έπρεπε να ήταν διαφορετικός.** Στη βάση των πιο πάνω, λήφθηκαν τα πιο κάτω **διορθωτικά μέτρα:**

- I. Ο Επιθεωρητής προέβη σε αυστηρές παρατηρήσεις προς τη Διευθύντρια για τον τρόπο που χειρίστηκε το θέμα, ειδικότερα με το περιστατικό κατά τη διάρκεια της συγκέντρωσης
- II. Δόθηκαν οδηγίες στη Διευθύντρια, αφενός, για την αποκατάσταση των σχέσεων της με το παιδί, αφετέρου, ως προς τον τρόπο χειρισμού των παιδιών, με τρόπο παιδαγωγικό, στο μέλλον.
- III. Η μητέρα ενημερώθηκε για τον τρόπο διερεύνησης του παραπόνου της και για το αποτέλεσμα από τη διερεύνηση, σε προσωπική συνάντηση με τον οικείο Επιθεωρητή.

36. **Αποτέλεσμα του πιο πάνω χειρισμού ήταν να αποκατασταθούν οι σχέσεις μεταξύ παιδιού/γονιών με το σχολείο.** Η μητέρα εξέφρασε την ικανοποίησή της τόσο για τον τρόπο που το παράπονό της έτυχε χειρισμού, ο οποίος ήταν δίκαιος απέναντι στο παιδί της, αλλά και για τις ενέργειες που ακολούθησαν από πλευράς ΥΠΠ, οι οποίες κατέδειξαν τη δέσμευση του ΥΠΠ για βελτίωση του συστήματος και αποτροπή παρόμοιων περιστατικών στο μέλλον. Η μητέρα θεώρησε

το θέμα λήξαν και απέρριψε την εισήγηση του οικείου Επιθεωρητή για διευθέτηση συνάντησης με τη Διευθύντρια, παρουσία του ιδίου, ώστε να αποκατασταθεί το κλίμα εμπιστοσύνης και σωστής επικοινωνίας μεταξύ τους.

Περίπτωση Θ΄(2015- Μέση Τεχνική και Επαγγελματική Εκπαίδευση)¹⁴

37. Στη συγκεκριμένη περίπτωση το παράπονο μου υποβλήθηκε από τον πρόεδρο του Κεντρικού Μαθητικού Συμβουλίου (ΚΜΣ) με επιστολή ημερομηνίας 18/11/2015 και αφορούσε: α) παραβίαση των νενομισμένων διαδικασιών, από πλευράς διεύθυνσης, κατά τον καταρτισμό των εσωτερικών κανονισμών του σχολείου, β) μη υποβολή, από πλευράς Διεύθυνσης, παραπόνου που υπέβαλε το ΚΜΣ προς το ΥΠΠ, κατά παράβαση του Κανονισμού 14(3)(η)¹⁵.

38. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τον Πρόεδρο του ΚΜΣ, κατά την προηγούμενη σχολική χρονιά (2014-2015), ο Διευθυντής του σχολείου κάλεσε τον τότε Πρόεδρο του ΚΜΣ, του παρουσίασε τον εσωτερικό κανονισμό ο οποίος καθόριζε την μαθητική στολή και του ζήτησε να τον υπογράψει. Τα υπόλοιπα μέλη του ΚΜΣ δεν κλήθηκαν στη συνάντηση και διαφώνησαν τόσο με την απόφαση όσο και με την όλη διαδικασία που ακολουθήθηκε. Απέστειλαν, τότε, επιστολή παραπόνου στον Διευθυντή, την οποία, ωστόσο, ο Διευθυντής απέρριψε γιατί ένα από τα μέλη του ΚΜΣ που προσυπέγραφε την επιστολή δεν την είχε προσυπογράψει προσωπικά. Σύμφωνα με το τότε Πρόεδρο του ΚΜΣ, η επιστολή παραπόνου συντάχθηκε σε περίοδο που το σχολείο ήταν κλειστό λόγω διακοπών και υπήρχε δυσκολία από το συγκεκριμένο μέλος του ΚΜΣ να την υπογράψει καθότι απουσίαζε. Ως εκ τούτου, αφού ενημερώθηκε για το περιεχόμενό της έδωσε συγκατάθεσή όπως υπογράψει άλλο παιδί στη θέση του. Παρόλο ότι, δόθηκαν οι απαραίτητες εξηγήσεις στο Διευθυντή, ο ίδιος συνέχισε να μην αποδέχεται την επιστολή παραπόνου των μελών του ΚΜΣ. Κατά τη σχολική χρονιά 2015-2016, σε συμβούλιο στο οποίο συμμετείχε ο Διευθυντής, αντιπρόσωποι του ΚΜΣ και του Συνδέσμου Γονέων, ο Διευθυντής ανακοίνωσε το περιεχόμενο των εσωτερικών κανονισμών, συμπεριλαμβανομένου και του εσωτερικού κανονισμού που αφορούσε στην μαθητική

---

¹⁴ Αρ.φак.: ΓΕΠ11.17.07.03.242

¹⁵ Σύμφωνα με τον Κανονισμό 14(3)(η) των Περί Λειτουργίας των Δημόσιων Σχολείων Μέσης Εκπαίδευσης Κανονισμών του 1990 έως 2011 κάθε μαθητής ατομικά ή μαζί με άλλους μαθητές έχει το δικαίωμα να υποβάλει αιτήματα ή παράπονα προς τις εκπαιδευτικές αρχές, μέσω του Διευθυντή του σχολείου.

στολή, χωρίς να δώσει καμία εξήγηση στα μέλη του ΚΜΣ ως προς τους λόγους για τους οποίους επιθυμεί την εφαρμογή της συγκεκριμένη στολής (άσπρη φανέλα για τους μαθητές Α΄ τάξης). Το ΚΜΣ εξέφρασε τη διαφωνία του και αρνήθηκε να υπογράψει ότι αποδέχεται τους εσωτερικούς κανονισμούς. Ο Διευθυντής ενημέρωσε το ΚΜΣ ότι η απόφαση είχε ήδη ληφθεί και, ως εκ τούτου, δεν επρόκειτο να διαφοροποιηθεί το περιεχόμενο των εσωτερικών κανονισμών. Το ΚΜΣ ζήτησε εκ νέου συνάντηση με τον Διευθυντή για να συζητήσουν το θέμα, ωστόσο ο Διευθυντής αρνήθηκε. Στη συνέχεια, κατόπιν απόφασης του ΚΜΣ και ως ένδειξη διαμαρτυρίας, οι μαθητές του σχολείου, σε συγκεκριμένη μέρα, προσήλθαν στο σχολείο με τις φόρμες. Σύμφωνα πάντα με τον πρόεδρο του ΚΜΣ η απόφαση αυτή λήφθηκε μετά από εκτίμηση των παιδιών ότι θα προκαλούσαν τη λιγότερη δυνατή αναστάτωση στην εύρυθμη του σχολείου. Μετά την πραγματοποίηση της διαμαρτυρίας των μαθητών, ο Διευθυντής του σχολείου επικοινωνήσε τηλεφωνικά μαζί του και του ανέφερε ότι θα τον στείλει σε πειθαρχικό συμβούλιο και θα του αφαιρέσει το αξίωμα του Προέδρου του ΚΜΣ.

39. Επιπρόσθετα, ο Πρόεδρος του ΚΜΣ ανέφερε ότι υπέβαλε το παράπονό του προς την αρμόδια Αρχή (ΥΠΠ) και την Επίτροπο, μέσω του Διευθυντή, όπως προνοεί ο Κανονισμός 14(3)(η) ωστόσο ο Διευθυντής δεν απέστειλε την επιστολή στους παραλήπτες της. Σημειώνεται, ότι η επιστολή προς εμένα πράγματι δεν στάληκε από το Διευθυντή του Σχολείου αλλά από συγγενικό πρόσωπο του παιδιού, γεγονός που δημιούργησε εύλογες υποψίες κατά πόσο ο Διευθυντής τήρησε την υποχρέωση που είχε να υποβάλει το παράπονο του παιδιού στις αρμόδιες Αρχές.

40. Στη βάση των πιο πάνω, με επιστολή μου προς τη Γενική Διευθύντρια του ΥΠΠ, ημερομηνίας 15/1/2016, ζήτησα να ενημερωθώ, αφενός, κατά πόσο ευσταθούσαν οι ισχυρισμοί του μαθητή, και, αφετέρου, για τις ενέργειες του ΥΠΠ βάσει των αποτελεσμάτων που προέκυψαν από την έρευνα.

41. Στην επιστολή της προς εμένα, ημερομηνίας 8/3/2016, η Γενική Διευθύντρια αναφέρει ότι, η αποστολή της επιστολής (του ΚΜΣ προς τις αρμόδιες Αρχές ως υποβολή παραπόνου) «...έγινε από κάποιο βιβλιοπωλείο, σύμφωνα με τον Πρόεδρο του Κεντρικού Μαθητικού Συμβουλίου». Καθόσον αφορά στη διαδικασία που ακολουθήθηκε στην κατάρτιση των εσωτερικών κανονισμών του σχολείου αναφέρεται ότι: «Σύμφωνα με όλα τα στοιχεία που υπάρχουν τηρήθηκε βασικά η διαδικασία

καταρτισμού των κανονισμών. Το πρόβλημα προκύπτει από τον ισχυρισμό ότι ο προηγούμενος Πρόεδρος του ΚΜΣ (...) ενήργησε αυτόβουλα και χωρίς συνεννόηση με τα υπόλοιπα μέλη...Ο Διευθυντής όφειλε να διερευνήσει περαιτέρω τον ισχυρισμό των μαθητών για αυτόβουλη ενέργεια του Προέδρου του ΚΜΣ να υπογράψει τους Εσωτερικούς Κανονισμούς χωρίς προηγούμενη συνεννόηση με τα υπόλοιπα μέλη του, ανεξάρτητα από το γεγονός ότι οι εσωτερικοί κανονισμοί είχαν ήδη δοθεί στους μαθητές κατά τις εγγραφές του Ιουνίου.»

42. Στη βάση της διαπίστωσης αυτής έγινε συνάντηση όλων των εμπλεκομένων για αποσαφήνιση του τρόπου και της διαδικασίας καταρτισμού των Εσωτερικών Κανονισμών και υπόδειξη προς τη διεύθυνση του σχολείου για τήρηση των σχετικών κανονισμών και των διαδικασιών που αφορούν στη συμμετοχή και κατάθεση απόψεων για θέματα που αφορούν τους μαθητές και μαθήτριες από τους εκλεγμένους αντιπροσώπους τους.

Περίπτωση Ι΄(2015- Μέση Εκπαίδευση)¹⁶

43. Σε παράπονο που μου υποβλήθηκε μέσω μηνύματος ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ημερομηνίας 22/09/2015, γονείς παιδιού που φοιτούσε στη Γ΄ Γυμνάσιο κατά τη σχολική χρονιά 2013-14, προέβαλαν ισχυρισμούς για δυσμενή διάκριση σε βάρος του παιδιού τους, στο μάθημα της Τέχνης και σε συγκάλυψη των καταγγελιών τους προς το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού (ΥΠΠ) από τον Πρώτο Λειτουργό Εκπαίδευσης.

44. Μελετώντας τα στοιχεία που οι παραπονούμενοι παραθέτουν στην επιστολή τους, καθώς και όλο το επισυναπτόμενο υλικό που αφορά στην αλληλογραφία τους με το ΥΠΠ, τοποθετήθηκα, σε σχετική παρέμβαση μου προς τον Υπουργό Παιδείας και Πολιτισμού, ημερομηνίας 22/10/2016, δηλώνοντας ότι, **παρά το γεγονός ότι το Υπουργείο ανταποκρίθηκε στις καταγγελίες των γονέων, οι απαντήσεις που δόθηκαν δεν παρείχαν επαρκή τεκμήρια στη βάση των οποίων να μπορεί να θεωρηθεί πλήρης η διερεύνηση της καταγγελίας των γονιών και, συνακολούθα, αξιόπιστα τα πορίσματα του ΥΠΠ.**

---

¹⁶ Αρ.φак.: ΓΕΠ11.17.07.03.232

45. Ειδικότερα δε, τοποθετήθηκα ότι, στην απαντητική επιστολή του ΥΠΠ προς τους παραπονούμενους (ημερ. 25/6/2014) σε σχέση με τις καταγγελίες για δυσμενή διάκριση του μαθητή, **δεν διαφαίνεται επακριβώς η μεθοδολογία πάνω στην οποία βασίστηκε η διερεύνηση.** Κατά συνέπεια, δεν είναι εμφανές εάν λ.χ λήφθηκαν συνεντεύξεις από διαφορετικά άλλα πρόσωπα που σχετίζονται με τα περιστατικά (π.χ άλλους μαθητές) ή εάν εισακούστηκε η μαρτυρία του εν λόγω μαθητή. Πέραν τούτων, **αφήνονται αναπάντητα συγκεκριμένα εκ των ερωτημάτων που έθεσαν οι παραπονούμενοι,** (π.χ αλλαγή βαθμού, επιλεκτική παραλαβή γραπτών, άσκηση ψυχολογικής βίας από καθηγήτρια) πράγμα που, όπως έχει διαφανεί μέσα από το παράπονο, δημιουργεί αμφιβολίες για την αμεροληψία των ερευνώντων λειτουργών.

46. Τα αναπάντητα αυτά ερωτήματα, απηύθυναν ξανά οι παραπονούμενοι με νέα τους επιστολή προς το ΥΠΠ, ημερομηνίας 27/6/2014, τα οποία παρέμειναν αναπάντητα, ακόμη και μετά τη σχετική απαντητική επιστολή του ΥΠΠ, ημερομηνίας 15/5/2015. **Η απάντηση που δόθηκε από το ΥΠΠ είναι επιγραμματική, χωρίς καμία αναφορά στο επακριβές περιεχόμενο της «ακολουθητέας πρακτικής».** Συνεπώς, όπως δήλωσα και στην παρέμβασή μου, ημερομηνίας 22/10/2016, το συμπέρασμα ότι «δεν διαπιστώνεται σε κανένα σημείο χειρισμού της περίπτωσης, πλημμελής άσκηση καθηκόντων από τους λειτουργούς του ΥΠΠ» φαίνεται, να συνάγεται αυθαιρέτως. Στη βάση των πιο πάνω, ζήτησα να ενημερωθώ για την πρακτική που ακολουθήθηκε για τη διερεύνηση της εν λόγω καταγγελίας, σε σχέση με τη δυσμενή διάκριση του μαθητή και τις κατηγορίες για συγκάλυψη του παραπόνου καθώς επίσης και για τις διαδικασίες που ακολουθούνται γενικά.

47. Η Γενική Διευθύντρια του ΥΠΠ, με επιστολή της ημερομηνίας 25/1/2017, αναφέρει ότι, οι γονείς του μαθητή ενημερώθηκαν σε σχέση με τις καταγγελίες που υπέβαλαν με επιστολές ημερομηνίας 25/6/2014 και 15/5/2015. Περιγράφεται επίσης η **γενική διαδικασία που ακολουθείται από το ΥΠΠ κατά τη διερεύνηση παραπόνων, η οποία αντίστοιχα έχει ακολουθηθεί, όπως αναφέρεται, στη συγκεκριμένη περίπτωση.** Ειδικότερα, σύμφωνα με την ενημέρωση που μου δόθηκε από το ΥΠΠ, η διαδικασία έχει ως εξής:

- α. Λαμβάνεται η καταγγελία-παράπονο εκ μέρους των γονέων και κρίνεται η σοβαρότητα της περίπτωσης από τον Επαρχιακό Πρώτο Λειτουργό

εκπαίδευσης (ΠΛΕ) ή τον Διευθυντή Μέσης Εκπαίδευσης (ΔΜΕ) ή τον Γενικό επιθεωρητή Μέσης Εκπαίδευσης (ΓΕΜΕ).

- β. Σε πρώτη φάση ζητείται έκθεση από το Διευθυντή του σχολείου. Αν το θέμα κριθεί ως σοβαρό τότε ανατίθεται η διερεύνηση του σε Επιθεωρητή Μέσης Εκπαίδευσης (ΕΜΕ) ο οποίος επισκέπτεται το σχολείο και συναντάται με όσους κρίνεται ότι συνθέτουν το ζήτημα. Σε περιπτώσεις όπου το θέμα σχετίζεται με ειδικότητα τότε της διερεύνησης επιλαμβάνεται ο ΕΜΕ της ειδικότητας. Ο ΕΜΕ ακολούθως υποβάλλει γραπτή έκθεση και προβαίνει σε εισηγήσεις. Αν διαπιστωθεί ότι το σχολείο έπραξε ορθώς τότε δεν δίνεται συνέχεια. Ο επαρχιακός ΠΛΕ απαντά στο παράπονο των γονέων και όπου χρειάζεται γίνονται συστάσεις στους εκπαιδευτικούς με σκοπό την αυτοβελτίωση του εκπαιδευτικού συστήματος.
- γ. Αν διαπιστωθεί ότι πρόκειται για περίπτωση εκπαιδευτικού λειτουργού που έχει υποπέσει σε πειθαρχικό παράπτωμα τότε ορίζεται Ερευνών Λειτουργός από τη Γενική Διευθύντρια του ΥΠΠ μετά από εισήγηση του ΔΜΕ. Ο Ερευνών Λειτουργός προβαίνει σε Πειθαρχική έρευνα ερευνώντας κυρίως θέματα που εμπíπτουν στις πρόνοιες των άρθρων (50) και (63) του Περί Δημόσιας Εκπαιδευτικής Υπηρεσίας νόμου. Επιπλέον είναι δυνατό να διερευνώνται θέματα που αντίκεινται στις πρόνοιες του περί των Γενικών Αρχών του Διοικητικού Δικαίου Νόμου. Θέματα που αφορούν σεξουαλική εκμετάλλευση δεν διερευνώνται αλλά παραπέμπονται από το Διευθυντή του σχολείου στο Τμήμα Ανιχνεύσεως Εγκλημάτων των Αστυνομικών Διευθύνσεων.

Περίπτωση Ι΄(2016- Μέση Εκπαίδευση)¹⁷

48. Σε παράπονο που υποβλήθηκε προς τον Υπουργό Παιδείας και Πολιτισμού με επιστολή ημερομηνίας 27/9/2016, η οποία μου κοινοποιήθηκε στις 4/10/2016, αδελφή παιδιού που φοιτά στη Β΄ τάξη του Γυμνασίου, αναφέρεται σε άσκηση βίας προς τον αδελφό της από Βοηθό Διευθυντή του σχολείου όπου φοιτά το παιδί, εν ώρα διαλείμματος και στην παρουσία άλλων μαθητών. Ο εν λόγω καθηγητής, σύμφωνα με

---

¹⁷ Αρ.φак.: ΓΕΠ 11.17.07.14.18

το παράπονο, χτύπησε με δύναμη στον αυχένα το παιδί, καθώς και έναν συμμαθητή του, με το δικαιολογητικό ότι αυτοί έκαναν περιπαικτικά σχόλια εις βάρος του.

49. Προς διερεύνηση του παραπόνου, παρενέβηκα προς τη Γενική Διευθύντρια ΥΠΠ με επιστολή μου, ημερομηνίας 2/1/2017. Η παραπονούμενη, επικοινωνήσε εκ νέου μαζί μου στις 12/1/2017 με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, κοινοποιώντας μου την απάντηση που έλαβε από το ΥΠΠ, με επιστολή της Γενική Διευθύντρια ΥΠΠ ημερομηνίας 9/1/2017, η οποία την ενημερώνει ότι «...βάσει του πορίσματος διερεύνησης ο εκπαιδευτικός αναγνώρισε αμέσως το σφάλμα του και στο παρόν στάδιο η σχέση του με τον μαθητή είναι άριστη.» Παρόμοια είναι και η απάντηση που μου δόθηκε με επιστολή της Γενικής Διευθύντριας ΥΠΠ ημερομηνίας 14/2/2017, όπου αναφέρεται επιπλέον ότι η Διεύθυνση του σχολείου χειρίστηκε το θέμα ικανοποιητικά. Η παραπονούμενη, όμως, όπως αναφέρει στο σχετικό μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου που μου απέστειλε, θεωρεί λάθος το γεγονός ότι δεν λήφθηκαν κάποια μέτρα, καθότι, όπως αναφέρει, αυτό ενθαρρύνει την επανάληψη παρόμοιων περιστατικών.

50. Σε συνέχεια του μηνύματος που έλαβα από την παραπονούμενη, παρενέβηκα εκ νέου προς τη Γενική Διευθύντρια ΥΠΠ, με επιστολή μου ημερομηνίας 7/3/2017, σημειώνοντας πως, παρά το ότι έγινε διερεύνηση και ο εκπαιδευτικός αναγνώρισε το σφάλμα του, δεν είναι εμφανής η διαδικασία που ακολουθήθηκε για τη διερεύνηση του παραπόνου. **Σημείωσα, επίσης, ότι με ανησυχεί, το γεγονός ότι η παραπονούμενη επανέρχεται, πράγμα που ενδεχομένως να συνεπάγεται ότι τα παιδιά εξακολουθούν να μη νιώθουν ασφάλεια, παρά το γεγονός ότι ο καθηγητής αναγνώρισε το σφάλμα του.**

51. Στην παρέμβασή μου, δήλωσα πως, παρά το γεγονός ότι το θέμα της πειθαρχικής διερεύνησης παραπτωμάτων εκπαιδευτικών λειτουργιών άπτεται λεπτών θεμάτων που επηρεάζουν την επαγγελματική σταδιοδρομία των εμπλεκόμενων εκπαιδευτικών, θεωρώ ότι, **όταν γίνονται αναφορές για άσκηση βίας από εκπαιδευτικούς σε παιδιά, μια τέτοιου είδους απάντηση μπορεί να εκληφθεί ως μια προσπάθεια υποβάθμισης της καταγγελίας.** Εξέφρασα δε τη θέση, ότι, **το περιεχόμενο της επιστολής δημιουργεί την εντύπωση ότι το ΥΠΠ προσεγγίζει το θέμα ως μια ρύθμιση διαφοράς μεταξύ δύο παιδιών που τσακώθηκαν παρά να παρέχει στην παραπονούμενη μια σοβαρή απάντηση που να αρμόζει στο κύρος**

μιας αρμόδιας Αρχής. Υπογράμμισα δε, ότι οι συνέπειες της σωματικής τιμωρίας δεν εξαντλούνται μόνο μέσα από το φυσικό πόνο που, ενδεχομένως, να συνεπάγεται. Αντίθετα, ακόμη και με σωματική τιμωρία που επιφέρει ελάχιστο φυσικό πόνο, πλήττεται σημαντικά η αξιοπρέπεια του παιδιού ενώ ενδέχεται να επιφέρει σοβαρά ψυχικά τραύματα και συναισθήματα ανασφάλειας τόσο στο παιδί που δέχεται την τιμωρία όσο και στα παιδιά που την παρακολούθησαν. Επισήμανα επίσης ότι, σε κάθε περίπτωση, η διαχείριση ενός τέτοιου περιστατικού εντός του σχολείου, οφείλει να λαμβάνει υπόψη τα πιο κάτω:

- α. Κάθε διαδικασία διερεύνησης υπόθεσης στην οποία εμπλέκεται παιδί θα πρέπει να είναι παιδοκεντρική και να υιοθετεί τις αρχές της φιλικής προς το παιδί δικαιοσύνης. Τα παιδιά θα πρέπει να λαμβάνουν πληροφόρηση σε γλώσσα ανάλογη με την ηλικία και την ωριμότητα τους σε σχέση με την υπόθεση στην οποία εμπλέκονται είτε ως θύματα, είτε ως θύτες είτε και ως μάρτυρες.
- β. Το σχολείο έχει την ευθύνη να διασφαλίζει ένα ασφαλές παιδαγωγικό πλαίσιο για κάθε παιδί.

Περίπτωση Κ΄(2016- Μέση Εκπαίδευση)¹⁸

52. Σε παράπονο ημερομηνίας 30/12/2016 το οποίο απευθύνεται στον Διευθυντή Μέσης Εκπαίδευσης και το οποίο μου κοινοποιήθηκε από τους παραπονούμενους, με επιστολή ίδιας ημερομηνίας, γονείς δύο παιδιών, μαθητών της Γ΄ και Α΄ τάξης του Γυμνασίου, εκφράζουν την αγανάκτησή τους για τη στάση που η Διευθύντρια του σχολείου, τηρεί έναντι των παιδιών τους την οποία χαρακτηρίζουν ως εμπαθή, επιθετική, εχθρική και εκφοβιστική. Στο παράπονο αναφέρεται, επίσης, ότι η Διευθύντρια ασκεί πίεση και εκφοβισμό προς τα μέλη του προσωπικού του σχολείου της.

53. Προς διερεύνηση του παραπόνου, παρενέβηκα προς τη Γενική Διευθύντρια ΥΠΠ, με επιστολή μου ημερομηνίας 2/2/2017. Απέστειλα επίσης δύο σχετικές υπενθυμίσεις ημερομηνίας 29/5/2017 και 7/7/2017. Στην απάντηση του ΥΠΠ, με επιστολή του

---

¹⁸ Αρ.φак.: ΓΕΠ 11.17.07.03. 283

ημερομηνίας 7/8/2017 περιγράφεται η διαδικασία που το ΥΠΠ ακολούθησε για διερεύνηση του παραπόνου.

54. Συγκεκριμένα, ο Διευθυντής Μέσης Εκπαίδευσης έδωσε οδηγίες στον Επαρχιακό Επιθεωρητή Λευκωσίας για άμεσο χειρισμό, στη βάση των οποίων ορίστηκε ερευνητής λειτουργός ο οποίος επισκέφτηκε το σχολείο και ζήτησε από τη Διευθύντρια να πάρει συνεντεύξεις από καθηγητές και Βοηθούς Διευθυντές. Η Διευθύντρια, όπως αναφέρεται, προτίμησε, να δώσει λεπτομερή έκθεση με όλα τα απαιτούμενα έγγραφα, την οποία και το ΥΠΠ μου διαβίβασε. Στη βάση του αποτελέσματος της διερεύνησης, το ΥΠΠ καταλήγει στο συμπέρασμα, ότι, οι ισχυρισμοί των παραπονούμενων περί εμπαιθούς, επιθετικής και εκφοβιστικής συμπεριφοράς της διευθύντριας έναντι των παιδιών τους, καθίστανται ανυπόστατοι.

55. Στην αξιολόγηση μου, με επιστολή ημερομηνίας 2/10/2017 προς τον Υπουργό Παιδείας και Πολιτισμού, αναγνωρίζω ότι το ένα εκ των δύο παιδιών είχε ιστορικό προκλητικής, παραβατικής μέχρι και βίαιης συμπεριφοράς που προκάλούσε, συχνά, έντονη αναστάτωση στο σχολείο. Διαπίστωσα, επίσης, ότι η προκλητική συμπεριφορά του παιδιού, εκδηλωνόταν, όχι μόνο προς τη διευθύντρια, στην οποία και αφορά το παράπονο, αλλά και προς άλλους εκπαιδευτικούς του σχολείου και επισήμανα ότι τα παιδαγωγικά μέτρα που επιβλήθηκαν προς το παιδί από το σχολείο ήταν διαβαθμισμένα, και διαφαίνεται ότι επιδείχτηκε επιείκεια.

56. Εντούτοις, επισήμανα ότι, οι ενέργειες που αναλήφθηκαν από το σχολείο προς την κατεύθυνση της συναισθηματικής και ψυχολογικής καθοδήγησης, αλλά και παιδαγωγικής καθοδήγησης και οριοθέτησης των παιδιών δεν ήταν αρκετές ώστε να επιφέρουν ικανοποιητικό αποτέλεσμα ενώ η συνεχιζόμενη εμφάνιση παραβατικής συμπεριφοράς από το παιδί και η συνακόλουθη επιβολή των όποιων παιδαγωγικών μέτρων από το σχολείο, καταδεικνύει, την ανεπάρκεια των ενεργειών του σχολείου, ειδικά, και του ευρύτερου εκπαιδευτικού συστήματος, γενικά, καθότι δεν έχουν εγκαθιδρυθεί αποτελεσματικές δομές και διαδικασίες διαχείρισης παιδιών που αμφισβητούν ή και έρχονται σε σύγκρουση με τους καθηγητές και το σχολείο.

57. Εισηγήθηκα δε όπως, οι δομές αυτές θα πρέπει να περιλαμβάνουν, πέραν από τα ειδικά παρεμβατικά προγράμματα εξειδικευμένη επιμόρφωση

όλων των εκπαιδευτικών σε όποια θέση και αν αυτοί υπηρετούν (Καθηγητές, Βοηθοί Διευθυντές, Διευθυντές). Πέραν τούτων, οι δομές που θα πρέπει να εγκαθιδρυθούν από το ΥΠΠ, και η συνακόλουθη επιμόρφωση των εκπαιδευτικών όλων των θέσεων, θα πρέπει **να περιλαμβάνουν δεξιότητες οικοδόμησης ουσιαστικών σχέσεων μεταξύ σχολείου και οικογένειας,** καθώς και δεξιότητες πρόληψης και διαχείρισης ενδεχόμενων διαφορών.

58. **Δεδομένου του γεγονότος ότι, στο παράπονο αναφέρεται ότι η Διευθύντρια ασκεί πίεση και εκφοβισμό προς τα μέλη του προσωπικού του σχολείου της, τόνισα ότι, το να μην προχωρήσει ο ερευνών λειτουργός σε λήψη συνεντεύξεων από εκπαιδευτικούς αλλά επιπλέον και από παιδιά, πλήττει την εγκυρότητα αλλά και αξιοπιστία της όλης διαδικασίας διερεύνησης.**

Περίπτωση Λ' (2017- Μέση Εκπαίδευση)¹⁹

59. Μαθήτρια της Γ' Λυκείου μου υπέβαλε παράπονο με επιστολή ημερομηνίας 13/2/2017, σύμφωνα με το οποίο, ο καθηγητής πληροφορικής, παραδίδει το μάθημα με τρόπο που δεν είναι κατανοητός στους μαθητές με αποτέλεσμα να τους δημιουργούνται πολλά μαθησιακά κενά. Το γεγονός αυτό, όπως αναφέρει η παραπονούμενη, την έχει αναστατώσει ψυχολογικά και αδυνατεί να μπαίνει πλέον στην τάξη όταν διδάσκει ο εν λόγω καθηγητής, πράγμα που έχει ως αποτέλεσμα να έχει σημειώσει αρκετές απουσίες και να έχει μειωθεί η επίδοσή της συνολικά. Η παραπονούμενη, αναφέρει, επίσης, ότι προσέγγισε τον Διευθυντή του σχολείου, ο οποίος της δήλωσε ότι δεν μπορεί να κάνει οτιδήποτε εφόσον ο εν λόγω καθηγητής είχε καταθέσει εναντίον της γραπτή καταγγελία για ανάρμοστη συμπεριφορά. Η παραπονούμενη αναφέρει ότι, μετά τη μη ανάληψη της οποιασδήποτε ενέργειας από τον Διευθυντή, απευθύνθηκε προς τον Επαρχιακό Επιθεωρητή, μέλη του γραφείου του οποίου, επικοινωνήσαν με τον Διευθυντή του σχολείου τηλεφωνικώς.

60. Προς διερεύνηση του παραπόνου, παρενέβηκα προς τη Γενική Διευθύντρια του ΥΠΠ, με επιστολή μου ημερομηνίας 30/3/2017, ζητώντας την ανάληψη σχετικής διερεύνησης. Ζήτησα, επίσης, να ενημερωθώ για τις πρακτικές που ακολουθούνται για τη διασφάλιση του Συμφέροντος του Παιδιού σε περίπτωση που διερευνώνται παράπονα για ανεπάρκεια ή αναποτελεσματικότητα εκπαιδευτικών λειτουργών στην

---

¹⁹ Αρ.φак.: ΓΕΠ 11.17.07.03. 288

άσκηση των καθηκόντων τους, και αυτά δεν αφορούν σε πειθαρχικά ή άλλα παραπτώματα που προβλέπονται από τη νομοθεσία.

61. Στην επιστολή της προς εμένα, ημερομηνίας 6/6/2017, η **Γενική Διευθύντρια αναφέρει ότι, το θέμα διερευνήθηκε με επικοινωνία με τη Διεύθυνση του σχολείου**. Όπως αναφέρεται, στην υπό αναφορά επιστολή της Γενικής Διευθύντριας, διαφαίνεται ότι το σχολείο έπραξε τα δέοντα ώστε να διασφαλίσει το δικαίωμα της πρόσβασης του παιδιού σε μια ποιοτική παιδεία. Στην επιστολή του Διευθυντή του σχολείου προς τον Επαρχιακό Πρώτο Λειτουργό Εκπαίδευσης, ημερομηνίας 16/5/2017, η οποία επισυνάπτεται στην επιστολή που μου απέστειλε η Γενική Διευθύντρια, αναφέρεται ότι **η Διεύθυνση του σχολείου, έλαβε υπόψη το παράπονο και έγιναν συστάσεις στο συγκεκριμένο καθηγητή. Παράλληλα, έγιναν ενέργειες ώστε ο εν λόγω καθηγητής να συνεργαστεί με το Σύμβουλο Πληροφορικής ώστε να βελτιωθεί, ενώ ο ίδιος ο διευθυντής παρακολούθησε και αξιολόγησε τη διδασκαλία του**. Επίσης, ο Διευθυντής διευθέτησε να εξασφαλιστούν χρήματα ώστε το παιδί να μπορέσει να παρακολουθήσει κάποια ιδιαίτερα-φροντιστηριακά μαθήματα στο μάθημα της Πληροφορικής.

62. Όσον αφορά στις **περιπτώσεις εκπαιδευτικών για τους οποίους υποβάλλονται παράπονα ανεπάρκειας στην εργασία τους, στην περίπτωση που τα παράπονα ευσταθούν**, τότε, σύμφωνα με την ενημέρωση που μου δόθηκε με την υπό αναφορά επιστολή της Γενικής Διευθύντριας του ΥΠΠ, εφαρμόζονται συγκεκριμένες διαδικασίες στήριξης, ανάλογα με τη θέση που οι εκπαιδευτικοί κατέχουν (αντικαταστάτες, συμβασιούχοι, υπό δοκιμασία εκπαιδευτικό). Οι διαδικασίες αυτές περιλαμβάνουν, σε γενικές γραμμές, συστάσεις, υπόδειξη τρόπων βελτίωσης, σύσταση ομάδας στήριξης σε ενδοσχολικό επίπεδο²⁰ και εκπόνηση προγράμματος στήριξης του εκπαιδευτικού διάρκειας ενός μήνα. Εάν ο εκπαιδευτικός δεν επιδείξει συμμόρφωση και σημεία βελτίωσης τότε ο Διευθυντής ενημερώνει τον οικείο Επιθεωρητή της ειδικότητας και στη συνέχεια τον Διευθυντή Μέσης Εκπαίδευσης μέσω Γενικού Επιθεωρητή Μέσης Εκπαίδευσης. Η επιστολή κοινοποιείται στον εκπαιδευτικό και ο

---

²⁰ Αποτελούμενη από τον συντονιστή Βοηθό Διευθυντή, τον παιδαγωγικό σύμβουλο, Βοηθό Διευθυντή Α' (ΒΔΑ) και τον Διευθυντή.

Γενικός Επιθεωρητής Μέσης Εκπαίδευσης σε συνεργασία με τον Διευθυντή Μέσης Εκπαίδευσης προβαίνουν σε σχετικές ενέργειες.

B.2 ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΟΜΑΔΑ ΕΦΗΒΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΟΥ (ΟΕΣ)

63. Στις 12 Απριλίου 2016 στα πλαίσια σχετικού εργαστηρίου με την ΟΕΣ είχα την ευκαιρία να συζητήσω με τα παιδιά, τις απόψεις τους αναφορικά με τις δυνατότητες που έχουν και τους μηχανισμούς που τα ίδια αντιλαμβάνονται ότι έχουν πρόσβαση, για την υποβολή παραπόνων στο πλαίσιο της σχολικής μονάδας.

64. Η πλειονότητα των παιδιών με τα οποία διαβουλευτήκα, είτε αγνοούν είτε δεν έχουν πλήρη πληροφόρηση σχετικά με την ύπαρξη και λειτουργία μηχανισμού υποβολής παραπόνων στο σχολείο τους. Όπως διαπίστωσαν οι Έφηβοι Σύμβουλοι, ακόμα και στην περίπτωση που οι διαδικασίες είναι γνωστές στα παιδιά, η υποβολή παραπόνων εναπόκειται στο θάρρος που θα επιδείξει ένα παιδί για να αποκαλύψει ένα συμβάν και στις αντοχές του, στις χρονοβόρες και, κατ' επέκταση, ψυχοφθόρες διαδικασίες που θα ακολουθήσουν. Χαρακτηριστικό ήταν το σχόλιο μέλους της ΟΕΣ *«Υπάρχουν και κάποιοι μαθητές που δεν μπορούν καν να καταθέσουν το πρόβλημα τους. Το περιβάλλον δεν ευνοεί τέτοιες περιπτώσεις. Θα πρέπει να υπάρχει και μηχανισμός για παιδιά που δεν έχουν τη δυνατότητα να εκφράσουν το παράπονό τους»*.

65. Στα λόγια των παιδιών αποτυπώνεται έντονα η έλλειψη εμπιστοσύνης απέναντι στο μηχανισμό, ενώ κάποια σημείωσαν την έλλειψη εμπιστοσύνης των παιδιών απέναντι στον τρόπο που οι εκπαιδευτικοί τους χειρίζονται ένα παράπονο. Μέλος της ΟΕΣ ανέφερε *«...το ότι οι καθηγητές συζητούν πολλά και διάφορα μέσα στο γραφείο ισχύει. Οι περισσότεροι καθηγητές δεν ενδιαφέρονται. Λίγοι είναι αυτοί που μπορούν να βοηθήσουν. Υπάρχουν και έμπιστα άτομα στο σχολείο, απλά γνωρίζεις ότι κάποια άτομα αν πεις κάτι δεν θα πάει παρακάτω»*, ενώ άλλο μέλος της ΟΕΣ πρόσθεσε *«Δεν υπάρχει σχέση εμπιστοσύνης ανάμεσα σε καθηγητή και μαθητή και όταν εμπιστευθείς κάτι, στον καθηγητικό σύλλογο θα γίνει συζήτηση και θα δημιουργηθεί εικόνα για σένα αρνητική ακόμη και σε καθηγητές που δεν σου κάνουν μάθημα»*.

66. Τα παιδιά άγγιξαν, ευρύτερα, το θέμα των σχέσεων ανάμεσα στους μαθητές και τους εκπαιδευτικούς, σχέσεων που, σε καμιά περίπτωση, δεν παραπέμπουν σε σχέσεις που αναμένεται να κυριαρχούν σε μια παιδοκεντρική κοινότητά μάθησης. Όπως

επεσήμανε μέλος της ΟΕΣ «... μαθητές και καθηγητές κάνουν το ίδιο λάθος, πιστεύουν ότι είναι σε διαφορετικά στρατόπεδα. Ξεχνούμε ότι είμαστε στο ίδιο και πρέπει να εργαστούμε μαζί. Δεν κερδίζει ο ένας και χάνει ο άλλος». Δεύτερο μέλος της ΟΕΣ πρόσθεσε «...ακόμη οι καθηγητές να αντιληφθούν ότι μέρος της δουλειάς τους δεν είναι μόνο το γνωστικό κομμάτι, αλλά να μας βοηθούν ψυχολογικά. Δεν έμαθαν οι καθηγητές να σέβονται τους μαθητές και πολλές φορές ούτε οι μαθητές σέβονται τους καθηγητές». Άλλο μέλος της ΟΕΣ σχολίασε χαρακτηριστικά «...μέσα σε ένα σχολείο δεν ξέρει κανείς να λύσει ένα πρόβλημα. Μέχρι και οι σύμβουλοι. Λύνω το πρόβλημα σημαίνει καταθέτω το πρόβλημα, βρίσκω λύσεις και βρίσκω τα κατάλληλα άτομα για να τύχουν εφαρμογής. Απλά καταθέτω το πρόβλημα μου όπου τύχει. Όταν δουλεύουν σε ένα περιβάλλον με παιδιά πρέπει να ξέρουν πώς να τα βοηθήσουν. Να παρακολουθούν και οι ίδιοι τι γίνεται με την εξέλιξη του προβλήματος».

67. Για τα προβλήματα που παρουσιάζονται στον υφιστάμενο μηχανισμό παραπόνων τα μέλη της ΟΕΣ απέδωσαν τη μεγαλύτερη ευθύνη στο Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού. Μέλος της ΟΕΣ ανέφερε χαρακτηριστικά «Φταίει και το Υπουργείο Παιδείας. Αν το σχολείο φταίει μια φορά, το ΥΠΠ φταίει 15».

Γ. Η ΣΥΜΒΑΣΗ ΤΩΝ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ²¹

Γ.1 ΑΡΘΡΟ 3 (1): ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΝΑ ΛΑΜΒΑΝΕΤΑΙ ΥΠΟΨΗ ΠΡΩΤΙΣΤΩΣ ΤΟ ΣΥΜΦΕΡΟΝ ΤΟΥ.

«Σε όλες τις αποφάσεις που αφορούν τα παιδιά, είτε αυτές λαμβάνονται από δημόσιους ή ιδιωτικούς οργανισμούς κοινωνικής ευημερίας, είτε από τα δικαστήρια, τις διοικητικές αρχές ή από τα νομοθετικά όργανα, πρέπει να λαμβάνεται πρωτίστως υπόψη το συμφέρον του παιδιού»

68. Η Αρχή της Προστασίας του Συμφέροντος του Παιδιού αναφέρεται τόσο στα παιδιά στο σύνολό τους, ως κοινωνική κατηγορία, όσο και σε παιδιά ως μονάδες. Όταν αναφερόμαστε στη διασφάλιση του συμφέροντος ενός παιδιού, ουσιαστικά, στοχεύουμε

---

²¹ Το πλήρες κείμενο της Σύμβασης καθώς και όλα τα Γενικά Σχόλια της Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού, στα οποία στηρίζεται η παρούσα ανάλυση των δικαιωμάτων του παιδιού, βρίσκονται δημοσιοποιημένα στην ιστοσελίδα της Επιτροπής: www.childcom.org.cy, στο σύνδεσμο: «Η Σύμβαση του ΟΗΕ και τα Δικαιώματά σου».

να διασφαλίσουμε, με τον καλύτερο δυνατό τρόπο, ότι το παιδί θα απολαμβάνει όλα τα δικαιώματα που του αναγνωρίζει η Σύμβαση και θα έχει μια υγιή και σφαιρική ανάπτυξη του εαυτού του.²²

69. Αφού το συμφέρον του παιδιού αξιολογηθεί τότε πρέπει να δοθεί σε αυτό πρωταρχική σημασία. Το να δίνεται στο συμφέρον του παιδιού πρωταρχική σημασία προϋποθέτει ότι υπάρχει, κατά πρώτον, σαφής επίγνωση της θέσης της οποίας πρέπει να κατέχει το συμφέρον των παιδιών, σε κάθε περίπτωση, και, κατά δεύτερον, η προθυμία να του δοθεί προτεραιότητα. Σε κάθε περίπτωση λήψης απόφασης, η οποία επηρεάζει ένα συγκεκριμένο παιδί, αναγνωρισμένη ομάδα παιδιών ή παιδιά γενικά, πρέπει να αξιολογούνται οι πιθανές επιπτώσεις (αρνητικές και θετικές) της απόφασης στο παιδί/παιδιά. Η αξιολόγηση και ο καθορισμός του τι, τελικά, είναι προς το συμφέρον ενός παιδιού προϋποθέτει ότι, **μέσα στη διαδικασία υπάρχουν εγγυήσεις οι οποίες διασφαλίζουν ότι, πράγματι, έγινε σωστή αξιολόγηση** και ότι λήφθηκε η καλύτερη δυνατή απόφαση για το παιδί. Επιπρόσθετα, κάθε απόφαση που αφορά παιδί θα πρέπει να συνοδεύεται από επαρκή τεκμηρίωση, η οποία να καταδεικνύει ότι η αρχή της διασφάλισης του συμφέροντος έχει ληφθεί ρητά υπόψη. Από αυτή την άποψη, το **κάθε Σώμα/Αρχή/Θεσμός κτλ, που έλαβε την απόφαση, οφείλει να είναι σε θέση να δικαιολογήσει** και να τεκμηριώσει επαρκώς πώς το δικαίωμα αυτό διασφαλίστηκε με τη συγκεκριμένη απόφαση. Με άλλα λόγια, θα πρέπει να εξηγήσει τι έχει θεωρηθεί ότι είναι προς το συμφέρον του παιδιού, στη βάση ποιων κριτηρίων και πώς η απόφαση που λήφθηκε εξυπηρετεί πρωτίστως το συμφέρον του παιδιού.

70. Ένα από τα μέτρα τα οποία θα διασφαλίσουν τα δικαιώματά του παιδιού και ιδιαίτερα το δικαίωμά του να λαμβάνεται υπόψη το συμφέρον του σε όλες τις αποφάσεις που το αφορούν, είναι η ύπαρξη αποτελεσματικού μηχανισμού υποβολής παραπόνου μέσα από τον οποίο θα αξιολογούνται τυχόν παραβιάσεις δικαιωμάτων του παιδιού ώστε να ακολουθεί λήψη διορθωτικών μέτρων και μέτρων αποκατάστασης.²³

---

²² Γενικό Σχόλιο Αρ.14 της Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού, Το δικαίωμα του παιδιού να λαμβάνεται πρωτίστως υπόψη το συμφέρον του, παράγραφοι 22-23

²³ Γενικό Σχόλιο Αρ.14 της Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού, Το δικαίωμα του παιδιού να λαμβάνεται πρωτίστως υπόψη το συμφέρον του, παράγραφος 15(c).

71. Σε σχέση με τη διασφάλιση του συμφέροντος του παιδιού, ιδιαίτερη σημασία πρέπει να δοθεί στο άρθρο 12, το οποίο ευνοεί μια **ερμηνεία του συμφέροντος του παιδιού, βασισμένη στον αυτοκαθορισμό του ίδιου του παιδιού**, ανάλογα με το βαθμό ωριμότητάς του.²⁴ Μια τέτοια ερμηνευτική προσέγγιση του άρθρου 3(1) ανταποκρίνεται και στη βασική ιδεολογική θέση της Σύμβασης ότι το παιδί δεν είναι απλά αντικείμενο προστασίας εκ μέρους του Κράτους και της κοινωνίας των ενηλίκων, αλλά αυτόνομο υποκείμενο θεμελιωδών δικαιωμάτων.²⁵ Ως εκ τούτου, στην παρούσα θέση δίνω ιδιαίτερη έμφαση στην ανάλυση του άρθρου 12.

Γ.2 ΑΡΘΡΟ 12: ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΝΑ ΕΚΦΡΑΖΕΙ ΕΛΕΥΘΕΡΑ ΤΙΣ ΑΠΟΨΕΙΣ ΤΟΥ ΚΑΙ ΑΥΤΕΣ ΝΑ ΤΥΓΧΑΝΟΥΝ ΣΕΒΑΣΜΟΥ

«1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη οφείλουν να διασφαλίζουν στο παιδί που είναι ικανό να σχηματίσει τις δικές του απόψεις, το δικαίωμα ελεύθερης έκφρασης των απόψεών του σχετικά με οποιοδήποτε θέμα που το αφορά, δίνοντας στις απόψεις του παιδιού το απαιτούμενο βάρος σύμφωνα με την ηλικία και το βαθμό ωριμότητάς του.

2. Για το σκοπό αυτό, στο παιδί πρέπει να παρέχεται η δυνατότητα να ακούγεται σε οποιαδήποτε διοικητική ή δικαστική διαδικασία που το αφορά, είτε άμεσα είτε μέσω ενός εκπροσώπου ή ενός αρμόδιου οργανισμού, κατά τρόπο συμβατό με τους διαδικαστικούς κανόνες της εθνικής νομοθεσίας.»

72. Βασικό δικαίωμα των παιδιών είναι να μπορούν να εκφράζουν ελεύθερα την άποψή τους και αυτή να λαμβάνεται υπόψη ανάλογα με την ηλικία και την ωριμότητά τους. **Η ερμηνεία της φράσης «παιδί που είναι ικανό να σχηματίσει τις δικές του απόψεις» δεν πρέπει να έχει απαιτητική και αυστηρή ερμηνεία.** Για παράδειγμα, ένα παιδί οκτώ χρονών έχει την ικανότητα για διάκριση, δηλαδή να κατανοήσει τι

---

²⁴ Νάσκου-Περράκη Π., Χ. Κ. (2002). *Η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού και η Εσωτερική Έννομη Τάξη*. Αθήνα-Κομοτηνή: Αντ. Ν. Σάκκουλα.

²⁵ Ο.π.π.

επιτρέπεται και τι απαγορεύεται, τι του αρέσει και τι το ενοχλεί, ποια είναι τα προβλήματά του και τι λύσεις σκέφτονται για αυτά οι ενήλικες του περιβάλλοντός του, ωστόσο, μπορεί να μην είναι σε θέση να σχηματίσει ολοκληρωμένη άποψη για την κατάστασή του και να τοποθετηθεί επί του θέματος.²⁶ Αυτό, σε καμία περίπτωση, δεν σημαίνει ότι πρέπει να στερηθεί των δικαιωμάτων του. **Εκείνο που ουσιαστικά προσπαθούμε να αξιολογήσουμε είναι την ικανότητά του για διάκριση.**

73. Το άρθρο 12 δεν περιέχει περιορισμούς ως προς την ηλικία του παιδιού σε σχέση με το δικαίωμά του να εκφράζει τις απόψεις του και αυτές να λαμβάνονται υπόψη. **Το κράτος έχει υποχρέωση να θεωρήσει ότι το παιδί έχει τη δυνατότητα να διαμορφώσει άποψη και να διασφαλίσει ότι αυτή θα ακουστεί και θα ληφθεί υπόψη.**²⁷ Η Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού τονίζει τα ακόλουθα:²⁸

- i. Οι έρευνες δείχνουν ότι **το παιδί είναι ικανό να σχηματίσει απόψεις από πολύ μικρές ηλικίες ακόμα και αν δεν είναι σε θέση να τις εκφράσει λεκτικά.** Συνεπώς, πλήρης εφαρμογή του άρθρου 12, απαιτεί την αναγνώριση και το σεβασμό σε μη-λεκτικούς τρόπους επικοινωνίας, συμπεριλαμβανομένου του παιχνιδιού, σωματικής επικοινωνίας, εκφράσεις του προσώπου και το σχέδιο/ζωγραφική, μέσα από τους οποίους, παιδιά μικρής ηλικίας επικοινωνούν τον τρόπο που αντιλαμβάνονται τα πράγματα, τον τρόπο που αισθάνονται τις επιλογές και τις προτιμήσεις τους.
- ii. **Δεν είναι απαραίτητο το παιδί να έχει πλήρη γνώση όλων των πτυχών ενός θέματος** το οποίο το αφορά. Αυτό που χρειάζεται είναι να έχει επαρκή κατανόηση και να είναι σε θέση να σχηματίσει τις δικές του απόψεις για το θέμα.
- iii. **Υπάρχει υποχρέωση να διασφαλιστεί το άρθρο 12 και για τα παιδιά που αντιμετωπίζουν δυσκολίες στο να επικοινωνήσουν τις απόψεις τους.** Για παράδειγμα, παιδιά με αναπηρίες θα πρέπει να έχουν πρόσβαση και να μπορούν να χρησιμοποιήσουν οποιοδήποτε μέσο επικοινωνίας

²⁶ Νάσκου-Περράκη Π., Χρυσόγονος, Κ., Ανθόπουλος Χ. (2002). *Η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού και η Εσωτερική Έννομη Τάξη*. Αθήνα-Κομοτηνή: Αντ. Ν. Σάκκουλα, σ.122.

²⁷ Γενικό Σχόλιο Αρ.12 της Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα το Παιδιού, Το δικαίωμα του παιδιού να ακούγεται η άποψή του, παράγραφοι 19-20.

²⁸ Ο.π.π., παράγραφος 21.

απαιτεί να χρησιμοποιήσουν ώστε να μπορέσουν να εκφράσουν τις απόψεις τους. Το ίδιο πρέπει να ισχύει και για τα αλλόγλωσσα παιδιά, τα παιδιά μειονοτήτων και τα παιδιά μεταναστών.

- iv. Το δικαίωμα του παιδιού για έκφραση των απόψεών του πρέπει να εφαρμόζεται πάντα με πλήρη σεβασμό στα υπόλοιπα δικαιώματά του. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί σε περιπτώσεις όπου η διαδικασία λήψης της άποψης του παιδιού, ενδεχομένως, να ενέχει κινδύνους για το ίδιο το παιδί (π.χ. στις περιπτώσεις όπου το παιδί είναι θύμα ποινικού αδικήματος, σεξουαλικής κακοποίησης, βίας ή άλλων μορφών κακομεταχείρισης). Σε τέτοιες περιπτώσεις πρέπει να λαμβάνονται όλα τα δυνατά μέτρα προστασίας του παιδιού ώστε να διασφαλιστεί ότι η λήψη της άποψής του δεν παραβιάζει άλλα δικαιώματά του.

74. Πέραν τούτων, εγκύπτω ιδιαίτερα στα δύο επιπλέον κριτήρια που θέτει η διάταξη του άρθρου 12, καθόσον αφορά στο βαθμό που θα ληφθεί υπόψη η άποψη του παιδιού: **την ηλικία του και την ωριμότητά του**. Τα δύο αυτά κριτήρια συνεκτιμώνται και σε μια συνηθισμένη περίπτωση η συνδρομή τους αποτελεί πλεονασμό, εφόσον η ηλικία του παιδιού συνήθως συμβαδίζει με την ωριμότητά του.²⁹ Η λειτουργία τους αποδεικνύεται χρήσιμη, όταν, κατ' εξαίρεση, η νοημοσύνη του παιδιού είναι είτε ιδιαίτερος ψηλή είτε σημαντικά περιορισμένη, ή όταν συντρέχουν ειδικοί λόγοι όπως π.χ. ψυχικές διαταραχές ή απλά έλλειψη συναισθηματικής ισορροπίας.³⁰ Σε κάθε περίπτωση, πρέπει να έχουμε υπόψη μας ότι **η ηλικία από μόνη της δεν αποδεικνύει πάντα την ωριμότητα του παιδιού και επιπρόσθετα ότι η τελευταία συναρτάται και με το κρίσιμο κάθε φορά ζήτημα** (π.χ. το παιδί μπορεί να είναι ώριμο για να υποδείξει πώς θα περάσει τις καλοκαιρινές του διακοπές αλλά ανώριμο προκειμένου να επιλέξει ένα κύκλο σπουδών που θα προδιαγράψει το μέλλον του).³¹

75. Ο χώρος του σχολείου αποτελεί ένα από τα πεδία όπου η κατοχύρωση του δικαιώματος του άρθρου 12 είναι εξ ορισμού σημαντική. **Υπό τα δεδομένα που εισάγει το άρθρο 12 της Σύμβασης τεκμαίρεται, πλέον, ότι τα παιδιά έχουν σε**

---

²⁹ Νάσκου-Περράκη Π., Χρυσόγονος, Κ., Ανθόπουλος Χ. (2002). *Η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού και η Εσωτερική Έννομη Τάξη*. Αθήνα-Κομοτηνή: Αντ. Ν. Σάκκουλα, σ.122.

³⁰ Ο.π.π.

³¹ Ο.π.π.

ολόκληρη τη μαθητική ζωή τους τη δυνατότητα να εκφράζουν τη γνώμη τους για οτιδήποτε τα αφορά, χωρίς να απαιτείται γι' αυτό ειδική πρόβλεψη από το νόμο.³² Η ιδιαίτερη θέση που το σχολείο κατέχει στην καθημερινή ζωή των παιδιών επιβάλλει αυτή την ξεχωριστή προσέγγιση, με την παράλληλη διευκρίνιση ότι θα πρέπει, στο χώρο του σχολείου, οι περιορισμοί του δικαιώματος του άρθρου 12 να είναι οι μικρότεροι δυνατοί.³³

76. Η Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού θεωρεί την παροχή στα παιδιά αποτελεσματικών μηχανισμών υποβολής παραπόνου, ως προϋπόθεση για την πρακτική εφαρμογή του δικαιώματός τους να ακούγεται η άποψή τους σε θέματα που τα αφορούν.³⁴ Ως εκ τούτου, τα παιδιά έχουν δικαίωμα να έχουν πρόσβαση σε μηχανισμό υποβολής παραπόνου σε όλους τους τομείς της ζωής τους-την οικογένεια, την εναλλακτική φροντίδα, τα σχολεία και σε όλα τα υπόλοιπα ιδρύματα, τις υπηρεσίες και τις διευκολύνσεις που σχετίζονται με αυτά.³⁵ Ο μηχανισμός υποβολής, διερεύνησης και αξιολόγησης του παραπόνου πρέπει να επιτρέπει στα παιδιά να μπορούν να υποβάλλουν το παράπονό τους, ανεξάρτητα από τους γονείς τους³⁶ και να διασφαλίζει ότι δεν θα εκτεθούν στον κίνδυνο τιμωρητικής αντιμετώπισης, λόγω της υποβολής του παραπόνου τους.³⁷ Τα παιδιά έχουν δικαίωμα να γνωρίζουν τα άτομα στα οποία μπορούν να υποβάλουν παράπονο και πώς να έχουν πρόσβαση σε αυτά, να μπορούν να υποβάλουν το παράπονό τους, χωρίς λογοκρισία ως προς το περιεχόμενο και να ενημερώνονται, χωρίς καθυστέρηση, ως προς τον τρόπο με τον οποίο η αρμόδια Αρχή προτίθεται να ανταποκριθεί.³⁸ **Νοείται ότι, τα παιδιά, έχουν δικαίωμα να γνωρίζουν την ύπαρξη των μηχανισμών υποβολής παραπόνου, να κατανοούν τις διαδικασίες που περιλαμβάνονται σε αυτούς και να μπορούν να τους χειριστούν με ευκολία.**

---

³² Ο.π.π.

³³ Ο.π.π.

³⁴ Hodgkin R., Newell P.(2007), Implementation Handbook for the Convention on the Rights of the Child. Geneva: UNICEF, p. 158.

³⁵ Ο.π.π.

³⁶ Ο.π.π.

³⁷ Γενικό Σχόλιο Αρ.12 της Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα το Παιδιού, Το δικαίωμα του παιδιού να ακούγεται η άποψή του, παράγραφος 47.

³⁸ Γενικό Σχόλιο Αρ.10 της Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού, Τα δικαιώματα των παιδιών στο σύστημα δικαιοσύνης, παράγραφος 89.

77. Καθόσον αφορά τη διαδικασία υποβολής και διερεύνησης παραπόνου, βάσει της ερμηνείας του άρθρου 12³⁹ προκύπτουν τα ακόλουθα:

- i. Τα άτομα που είναι υπεύθυνα για τη διερεύνηση οφείλουν να διασφαλίσουν ότι το παιδί είναι **πλήρως ενημερωμένο** για τα δικαιώματά του, ειδικά για τον τρόπο με τον οποίο θα ακουστεί η άποψή του, τον τρόπο με τον οποίο αυτή θα ληφθεί υπόψη στη διαδικασία και, το βαθμό στον οποίο αυτή θα επηρεάσει το πόρισμα της αξιολόγησης του παραπόνου του. Επιπρόσθετα, το παιδί θα πρέπει να ενημερωθεί ως προς τα στάδια της διαδικασίας που θα ακολουθήσουν της υποβολής του παραπόνου, ποιοι θα εμπλέκονται στη διαδικασία και με ποιο τρόπο.
- ii. Εφόσον το παιδί ενημερωθεί για τα δικαιώματά του και τη διαδικασία που θα ακολουθήσει, έχει το **δικαίωμα να εκφράσει την άποψή του σε σχέση με τον τρόπο διερεύνησης του παραπόνου του**. Η άποψή του πρέπει να ακουστεί και να ληφθεί υπόψη και όπου αρμόζει να ληφθούν μέτρα για καλύτερη διασφάλιση των δικαιωμάτων του.
- iii. Το παιδί έχει δικαίωμα να έχει την επιλογή **να εκπροσωπηθεί από άτομο της επιλογής του**, νοουμένου ότι είναι πλήρως ενήμερο για τις πιθανές συνέπειες αυτής της επιλογής.
- iv. Η άποψη του παιδιού σε σχέση με το περιεχόμενο του παραπόνου του, πρέπει να λαμβάνεται σε πλαίσιο το οποίο είναι υποστηρικτικό ώστε **το παιδί να νιώσει ότι ο ενήλικας που ανάλαβε να το ακούσει είναι πρόθυμος να ακούσει και έχει γνήσια επιθυμία να κατανοήσει και να λάβει σοβαρά υπόψη αυτά που το παιδί προσπαθεί να επικοινωνήσει**. Το άτομο που θα λάβει την άποψη του παιδιού δεν πρέπει κατ' ανάγκη να είναι το ίδιο άτομο που θα διερευνήσει το παράπονο (π.χ στην προκειμένη περίπτωση μπορεί να είναι ο εκπαιδευτικός ψυχολόγος, ο σχολικός σύμβουλος, οποιοσδήποτε εκπαιδευτικός τον οποίο το παιδί εμπιστεύεται και νιώθει άνετα να μιλήσει, ο κοινωνικός του λειτουργός αν υπάρχει κτλ.). Επιπρόσθετα, η εμπειρία

---

³⁹ Γενικό Σχόλιο Αρ.12 της Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα το Παιδιού, Το δικαίωμα του παιδιού να ακούγεται η άποψή του.

καταδεικνύει ότι η έκφραση της άποψης του παιδιού πραγματοποιείται καλύτερα αν η επικοινωνία μαζί του έχει τη μορφή συζήτησης παρά μονόπλευρης εξέτασης. Είναι, επίσης, καλύτερα αν αυτή λαμβάνεται σε συνθήκες εμπιστευτικότητας παρά στο πλαίσιο ανοικτής ακρόασης.

- v. Ο βαθμός στον οποίο θα ληφθεί υπόψη η άποψη του παιδιού πρέπει να κρίνεται κατά περίπτωση, στη βάση της ικανότητάς του να *διαμορφώσει αυτόνομα άποψη* (δες πιο πάνω).
- vi. Καθότι η διαδικασία υποβολής ενός παραπόνου από παιδί είναι ιδιαίτερα δύσκολη για το ίδιο, μία από τις συνθήκες που πρέπει να υφίσταται ώστε να διασφαλιστεί το δικαίωμα του παιδιού στη συμμετοχή είναι η πρόσβαση του σε ψυχολογική στήριξη όχι μόνο καθ' όλη τη διάρκεια διερεύνησης του παραπόνου αλλά και μετά την αξιολόγησή του.
- vii. Μετά την αξιολόγηση του παραπόνου, το άτομο το οποίο διενήργησε τη διερεύνηση οφείλει να ενημερώσει το παιδί για το πόρισμα της διαδικασίας και να του δώσει επαρκείς εξηγήσεις ως προς τον τρόπο με τον οποίο η άποψή του λήφθηκε υπόψη. Αυτό το κομμάτι της διαδικασίας θα δώσει την ευκαιρία στο παιδί είτε να συμφωνήσει, είτε να ζητήσει επαναξιολόγηση του παραπόνου του από ανεξάρτητη Αρχή. Νοείται ότι, σε περίπτωση που το παιδί επιθυμεί κάτι τέτοιο έχει δικαίωμα να ενημερωθεί ως προς το πώς μπορεί να το πράξει.
- viii. Η υποβολή παραπόνου κατά εκπαιδευτικού, ενδεχομένως, να εμπεριέχει, για το παιδί, τον κίνδυνο τιμωρητικής αντιμετώπισης από πλευράς εκπαιδευτικών ή και της σχολικής μονάδας γενικότερα. Ως εκ τούτου, είναι ιδιαίτερα σημαντικό να λαμβάνονται προστατευτικά μέτρα ώστε να μειωθεί το ρίσκο της έκθεσης του παιδιού σε τιμωρητική αντιμετώπιση/περισσότερη βία επειδή υπέβαλε παράπονο.

Γ.3 ΑΡΘΡΟ 19: ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΓΙΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΑΠΟ ΚΑΘΕ ΜΟΡΦΗ ΒΙΑΣ

«1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη οφείλουν να παίρνουν όλα τα κατάλληλα νομοθετικά, διοικητικά, κοινωνικά και εκπαιδευτικά μέτρα,

προκειμένου να προστατεύσουν το παιδί από κάθε μορφή σωματικής ή πνευματικής βίας, τραυματισμού ή κακομεταχείρισης, παραμέλησης ή πλημμελούς μεταχείρισης, βίαιης μεταχείρισης ή εκμετάλλευσης συμπεριλαμβανομένης και της σεξουαλικής κακομεταχείρισης, όσο βρίσκεται υπό τη φύλαξη των γονέων του ή του ενός από τους δύο, του ή των νόμιμων κηδεμόνων του ή οποιουδήποτε άλλου προσώπου στο οποίο το έχουν εμπιστευτεί.

2. Αυτά τα προστατευτικά μέτρα θα περιλαμβάνουν, κατά το δέον, αποτελεσματικές διαδικασίες για την εκπόνηση κοινωνικών προγραμμάτων, που θα αποσκοπούν στην παροχή της απαραίτητης υποστήριξης στο παιδί και σε αυτούς οι οποίοι έχουν τη φύλαξή του, καθώς και για άλλες μορφές πρόληψης και για την επισήμανση, την αναφορά, την παραπομπή, τη διερεύνηση, την περίθαλψη και την παρακολούθηση περιπτώσεων κακομεταχείρισης του παιδιού που περιγράφονται πιο πάνω, και, όπου χρειάζεται, για διαδικασίες δικαστικής παρέμβασης.»

78. Για την ενεργοποίηση της προστασίας που προβλέπει το άρθρο 19 απαραίτητη είναι η ύπαρξη σχέσης εμπιστοσύνης και εξάρτησης του παιδιού από τα πρόσωπα που αναφέρονται στη διάταξη, ανεξάρτητα από το είδος της σχέσης, τη χρονική διάρκεια της σχέσης ή τη νομική μορφή στη βάση της οποίας ιδρύεται και λειτουργεί η σχέση.⁴⁰ Εκείνο που πρέπει να συντρέχει, στη σχέση μεταξύ παιδιού και άλλου προσώπου, είναι το στοιχείο της εμπιστοσύνης και της εξάρτησης. **Η διατύπωση της διάταξης επιτρέπει να συναχθεί το συμπέρασμα ότι το προσωπικό των σχολείων συμπεριλαμβάνεται στα πρόσωπα από τα οποία το άρθρο 19 προστατεύει το παιδί και το κράτος έχει υποχρέωση να λάβει αυξημένα προστατευτικά μέτρα.** Η ιδιαιτερότητα της σχέσης εμπιστοσύνης και εξάρτησης του παιδιού από τους εκπαιδευτικούς θέτει το παιδί σε αυξημένο κίνδυνο να υποστεί βλάβη στην υγεία, την ακεραιότητα και εν γένει στην προσωπικότητά του όχι μόνο λόγω της τοπικής

---

⁴⁰ Ο.π.π., σελ.185

εγγύτητάς του με τους εκπαιδευτικούς αλλά κυρίως λόγω του ψυχικού και συναισθηματικού δεσμού που αναπτύσσεται μεταξύ παιδιών και εκπαιδευτικών, δεδομένης και της εύθραυστης ψυχοσύνθεσης του παιδιού (που είναι ένα άτομο «υπό διαμόρφωση»).

79. Η Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού, στο Γενικό Σχόλιο Αρ. 8: Το δικαίωμα του παιδιού στην προστασία από τη σωματική βία και άλλες βίαιες ή εξευτελιστικές μορφές τιμωρίας, παράγραφος 43, αναφέρει τα ακόλουθα (η υπογράμμιση δική μου):

*«Όταν, παρά την απαγόρευση και τα προγράμματα θετικής εκπαίδευσης και επιμόρφωσης, έρχονται στην επιφάνεια περιπτώσεις σωματικής τιμωρίας εκτός της οικογενειακής εστίας –στο σχολείο, σε άλλους θεσμούς και μορφές εναλλακτικής φροντίδας για παράδειγμα– η δίωξη είναι ενδεχομένως μια λογική αντίδραση. Η απειλή στο δρόμο για άλλες πειθαρχικές δίωξεις ή απόλυση ίσως επίσης επενεργήσουν ως σαφή αποτροπή. Είναι βασικό η απαγόρευση όλων των μορφών σωματικής τιμωρίας και άλλων βίαιων και εξευτελιστικών μορφών τιμωρίας, και οι ποινές που ενδέχεται να επιβληθούν σε περίπτωση που ασκηθεί αυτή η μορφή τιμωρίας, να διαχέεται σωστά στα παιδιά και σε όσους εργάζονται με τα παιδιά σε όλα τα περιβάλλοντα. **Η παρακολούθηση των πειθαρχικών συστημάτων** και η θεραπεία των παιδιών πρέπει να αποτελεί μέρος της απαιτούμενης από τη Σύμβαση διατηρήσιμης εποπτείας όλων των θεσμών.»*

80. Υπό το φως των πιο πάνω, τεκμαίρεται ότι, το παιδί στο πλαίσιο του σχολείου βρίσκεται σε ιδιαίτερα ευάλωτη κατάσταση καθόσον αφορά την άσκηση οποιασδήποτε μορφή βίας από εκπαιδευτικό, ως εκ τούτου, έχει δικαίωμα σε **αυξημένα μέτρα προστασίας**.

Γ.4 ΑΡΘΡΟ 29: ΟΙ ΣΚΟΠΟΙ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

«1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη συμφωνούν ότι η εκπαίδευση του παιδιού πρέπει να αποσκοπεί:

α) Στην ανάπτυξη της προσωπικότητας του παιδιού και στην πληρέστερη δυνατή ανάπτυξη των χαρισμάτων του και των σωματικών και πνευματικών ικανοτήτων του.

β) Στην ανάπτυξη του σεβασμού για τα δικαιώματα του ανθρώπου και τις θεμελιώδεις ελευθερίες και για τις αρχές που καθιερώνονται στο Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών.

γ) Στην ανάπτυξη του σεβασμού για τους γονείς του παιδιού, την ταυτότητά του, τη γλώσσα του και τις πολιτισμικές του αξίες, καθώς και του σεβασμού του για τις εθνικές αξίες της χώρας στην οποία ζει, της χώρας από την οποία μπορεί να κατάγεται και για τους πολιτισμούς που διαφέρουν από το δικό του.

δ) Στην προετοιμασία του παιδιού για μια υπεύθυνη ζωή σε μια ελεύθερη κοινωνία μέσα σε πνεύμα κατανόησης, ειρήνης, ανοχής, ισότητας των φύλων και φιλίας ανάμεσα σε όλους τους λαούς και τις εθνικιστικές, εθνικές και θρησκευτικές ομάδες και στα πρόσωπα αυτόχθονης καταγωγής.

ε) Στην ανάπτυξη του σεβασμού για το φυσικό περιβάλλον.»

81. Η διατύπωση του εδαφίου 1, του άρθρου 29 δηλώνει την πρόθεση που πρέπει να έχουν τα κράτη καθόσον αφορά την εθνική εκπαιδευτική πολιτική του. Στη βάση της Σύμβασης, αυτή πρέπει να είναι παιδοκεντρική, φιλική προς και ενδυναμωτική για το παιδί.

82. Στη βάση των πιο πάνω, η εκπαίδευση δεν πρέπει εξυπηρετεί μόνο την απόκτηση γνώσεων αλλά να στοχεύει στην αλλαγή του ανθρώπου προς το καλύτερο. Αποτελεί το εργαλείο μέσα από το οποίο κατανοούμε καλύτερα τον εαυτό μας και αυτούς που είναι διαφορετικοί από εμάς, είναι η γέφυρα μεταξύ των διαφορών μας, το μέσο με το οποίο καλλιεργούμε οικουμενικές αξίες όπως ο σεβασμός, η ειρήνη, τα ανθρώπινα δικαιώματα, η δημοκρατία. Η ανάπτυξη της προσωπικότητας του παιδιού προς αυτή την κατεύθυνση, ειδικά σε κοινωνίες που θέλουν να ονομάζονται δημοκρατικές, θεωρείται βασικός σκοπός αφού αποτελεί όρο για την άσκηση της ελευθερίας του ανθρώπου. Ο σκοπός αυτός δεν υλοποιείται μόνο μέσα από τα Αναλυτικά Προγράμματα του εκπαιδευτικού συστήματος, αλλά και μέσα από τη

βιωματική εμπειρία. Ως εκ τούτου, ο χώρος της εκπαίδευσης επιβάλλεται να είναι χώρος απαλλαγμένος από απολυταρχισμό, διακρίσεις και βία.

83. Η υποβολή παραπόνου, όπου υπάρχει η εντύπωση ότι υπήρξε παραβίαση δικαιωμάτων, έστω και αν στο τέλος αποδειχτεί το αντίθετο, αποτελεί τρόπο με τον οποίο το παιδί μπορεί να ασκήσει τα ανθρώπινα δικαιώματά του. Η διαδικασία υποβολής, διερεύνησης και αξιολόγησης παραπόνων αποτελεί έναν από τους μηχανισμούς, στο χώρο της εκπαίδευσης, ο οποίος εντάσσει τα παιδιά στη δημοκρατική «κοινωνία των ίσων». Από αυτή την σκοπιά, είναι πολύ σημαντικό, μέσα από το μηχανισμό αυτό, το παιδί να αποκτήσει κατανόηση, σε πρακτικό επίπεδο, του τι σημαίνει σεβασμός της ηθικής υπόστασης του ατόμου και ισότητα, πράγμα που θέτει στους ενήλικες το καθήκον να σέβονται τα δικαιώματα του παιδιού ως εάν το κάθε παιδί ήταν ενήλικας, ώστε να πραγματοποιηθεί, χωρίς διάκριση, η αρχή της μη-διάκρισης, έστω και αν η είσοδος του παιδιού στην κοινωνία των ίσων ενηλίκων, βρίσκεται υπό αναστολή και υπό τον όρο της ενηλικίωσής του.⁴¹

84. Εν κατακλείδι, οι διαδικασίες πειθαρχικής έρευνας κατά εκπαιδευτικών οφείλουν να λειτουργούν με τρόπο ο οποίος να προάγει αξίες όπως ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των βασικών ελευθεριών και να προετοιμάζει τα παιδιά για μια υπεύθυνη ζωή σε μια ελεύθερη και δημοκρατική κοινωνία.

Δ. ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ

85. Στη βάση όλων των πιο πάνω και σε συνάρτηση με τα παράπονα που διερεύνησα διαχρονικά και τη διαβούλευσή μου με την ΟΕΣ, διαπιστώνω τα ακόλουθα:

- i. **Στις σχολικές μονάδες δεν υπάρχουν ξεκάθαρα διατυπωμένες και θεσμοθετημένες διαδικασίες υποβολής παραπόνου με αποτέλεσμα να μη διασφαλίζεται ότι ο χειρισμός των παραπόνων γίνεται με τρόπο που να διασφαλίζει τα δικαιώματα του παιδιού.**
- ii. **Οι επιθεωρητές που καλούνται να διερευνήσουν παράπονα παιδιών και γονιών δεν ακολουθούν την ίδια διαδικασία. Σε πολλές περιπτώσεις, απουσιάζουν σημαντικά στάδια της διαδικασίας, μεταξύ άλλων, και η λήψη**

---

⁴¹ Μπαλιάς, Σ. «Τα δικαιώματα του παιδιού», Αθήνα, Εκδόσης Παπαζήση, 2011, σελ.198

της άποψης του ενδιαφερόμενου παιδιού ή άλλων παιδιών, τα οποία θα μπορούσαν να παρέχουν πολύτιμη πληροφόρηση κατά τη διαδικασία συλλογής δεδομένων. Η μη λήψη της άποψης του άμεσα ενδιαφερόμενου παιδιού ή άλλων παιδιών που μπορούν να συνεισφέρουν στη συλλογή δεδομένων (νοουμένου ότι τα παιδιά θέλουν να ασκήσουν αυτό το δικαίωμά τους στη συμμετοχή και ότι αυτό δεν αντιβαίνει στην αρχή της διασφάλισης του συμφέροντός τους) όχι μόνο αποτελεί παραβίαση των δικαιωμάτων τους αλλά θέτει και την όλη διαδικασία διερεύνησης του παραπόνου και, συνεπώς, και το πόρισμά της, υπό αμφισβήτηση.

- iii. Σε μεγάλο αριθμό απαντήσεων του ΥΠΠ περιλαμβάνεται γενική και αόριστη πληροφόρηση, του τύπου: **«έχει ακολουθηθεί η διαδικασία με άψογο τρόπο»** χωρίς, ωστόσο, να παρέχεται περισσότερη πληροφόρηση ως προς τα στάδια της διαδικασίας, τον τρόπο με τον οποίο αυτά υλοποιήθηκαν, τον τρόπο με τον οποίο τα στοιχεία από τη διερεύνηση αξιολογήθηκαν και τη λογική με την οποία ο ερευνητής λειτουργός κατέληξε στο πόρισμά του.
- iv. Επιπρόσθετα, κατά την αξιολόγηση των δεδομένων που προκύπτουν από την πειθαρχική έρευνα, παρατηρώ ότι δίνεται ιδιαίτερη βαρύτητα στις μαρτυρίες των εκπαιδευτικών και της διεύθυνσης του σχολείου, ενώ μειώνεται η αξιοπιστία που αποδίδεται στη μαρτυρία των παραπονούμενων, η οποία θεωρείται ότι χαρακτηρίζεται από υπερβολή.
- v. Τέλος, πολλές από τις απαντήσεις που έχω λάβει από πλευράς ΥΠΠ καταλήγουν στο **«ουδέν μεμπτό»** απορρίπτοντας το παράπονο στην ολότητά του. Στη βάση των πιο πάνω διατηρώ τις επιφυλάξεις μου για το κατά πόσο η διαδικασία διερεύνησης παραπόνου στο εκπαιδευτικό πλαίσιο περιλαμβάνει επαρκή τεκμήρια τα οποία να διασφαλίζουν την αρχή της αντικειμενικότητας και να παρέχουν το εχέγγυο της αμερόληπτης κρίσης.
- vi. Η διαδικασία διερεύνησης παραπόνων ως έχει, θεωρώ ότι δεν διασφαλίζει το δικαίωμα του παιδιού στη συμμετοχή. Καταρχάς, όπως εκφράστηκε και από τα μέλη της ΟΕΣ, είναι πολύ δύσκολο για ένα παιδί να υποβάλει παράπονο για εκπαιδευτικό με τον οποίο, αφενός, έχει παιδαγωγική σχέση, και αφετέρου η

σχέση μεταξύ τους είναι σχέση ανισότητας και υπάρχει κίνδυνος τιμωρητικής αντιμετώπισης από πλευράς εκπαιδευτικού. Η θέση του ΥΠΠ ότι, *«Η προστασία του θύματος μετά την καταγγελία αποτελεί ευθύνη της Διεύθυνσης της σχολικής μονάδας»* θεωρώ ότι δεν διασφαλίζει την προστασία του παιδιού από τιμωρητική αντιμετώπιση μετά την καταγγελία. Το ΥΠΠ αφήνει την ευθύνη εξ' ολοκλήρου στη Διεύθυνση της σχολικής μονάδας για προστασία του παιδιού, χωρίς να λαμβάνει υπόψη τη συναδελφική σχέση μεταξύ των εκπαιδευτικών, ούτε το ενδεχόμενο η κατηγορία να αφορά την ίδια τη Διεύθυνση. Επιπρόσθετα, τα παιδιά, ανέφεραν ότι, από τη στιγμή που το παράπονό τους στρέφεται εναντίον εκπαιδευτικού και θα εξεταστεί από άλλο εκπαιδευτικό, θεωρούν ότι οι πιθανότητες να ληφθούν υπόψη είναι μηδαμινές. Αναφέρω χαρακτηριστικά τα λόγια μέλους της ΟΕΣ: *«Ότι και να κάνεις δεν θα γίνει τίποτε για να διορθωθούν τα πράγματα, αντίθετα θα τιμωρηθείς. Εσύ δεν κερδίζεις τίποτε στο τέλος απλά χάνεις, για αυτό καλύτερα να μην ασχοληθείς.»*

- vii. **Η μη διασφάλιση του δικαιώματος των παιδιών να λαμβάνεται υπόψη η άποψή τους, ενισχύει στα παιδιά στάσεις παθητικότητας και αντιβαίνει σωρείας ουσιωδών δικαιωμάτων τους, όπως, για παράδειγμα, του δικαιώματός τους για διασφάλιση του συμφέροντός τους, για προστασία από κάθε μορφή βίας, για ελευθερία έκφρασης, για επαρκή πληροφόρηση και του δικαιώματός τους να λαμβάνουν εκπαίδευση η οποία θα τα βοηθήσει να αναπτύξουν σεβασμό για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις ουσιώδεις ελευθερίες και θα τα ετοιμάσει για μια υπεύθυνη ζωή σε μια ελεύθερη και δημοκρατική κοινωνία.** Σε κάθε περίπτωση, είναι προς το συμφέρον του παιδιού ως άτομο που υποβάλλει παράπονο, αλλά και των παιδιών ως σύνολο, να βιώσει μια πορεία διερεύνησης του παραπόνου του η οποία θα το φέρει αντιμέτωπο με μια πραγματικά δημοκρατική διαδικασία, μέσα από την οποία υπάρχει σεβασμός για όλους τους εμπλεκόμενους. Η εμπιστοσύνη στην ορθότητα των διαδικασιών, θεωρώ ότι, θα μειώσει και τη ροή των παραπόνων κατά εκπαιδευτικών, αφού, θα υπάρχει η συνείδηση ότι, μέσα από τη διαδικασία, το κάθε εμπλεκόμενο μέρος, συμπεριλαμβανομένου και του

παιδιού, θα αναλάβει τις ευθύνες του και ότι, το πόρισμα από την αξιολόγηση, θα έχει αρκετά ψηλό βαθμό αξιοπιστίας.

- viii. Από τη στιγμή που ο μηχανισμός διερεύνησης παραπόνων που αφορούν παραβιάσεις των δικαιωμάτων των παιδιών από εκπαιδευτικούς παρουσιάζει κενά, θεωρώ ότι, τα παιδιά μένουν εκτεθειμένα στον κίνδυνο κακομεταχείρισης από εκπαιδευτικούς, οι οποίοι να μεν έχουν καταγγεληθεί, αλλά δεν έχουν υποστεί τις συνέπειες των πράξεών τους, ούτε και έχουν ληφθεί, από πλευράς αρμόδιας Αρχής, οι απαραίτητες ενέργειες για πρόληψη παρόμοιων συμπεριφορών στο μέλλον. Η σχέση εμπιστοσύνης και εξάρτησης του παιδιού από τους εκπαιδευτικούς το αφήνει εκτεθειμένο σε αυξημένο κίνδυνο, να υποστεί βλάβη στην υγεία, την ακεραιότητα και, εν γένει, την προσωπικότητά του. Ως εκ τούτου, θεωρώ ότι, το ΥΠΠ έχει αυξημένη υποχρέωση να διασφαλίσει ότι, ο μηχανισμός διερεύνησης παραπόνων κατά εκπαιδευτικών εξυπηρετεί το στόχο της προστασίας των παιδιών από εκπαιδευτικούς, οι οποίοι συμπεριφέρονται με τρόπο που παραβιάζει τα δικαιώματα των παιδιών.

E. ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΕΠΙΤΡΟΠΟΥ

Εισήγηση 1: Δημιουργία κώδικα επαγγελματικής συμπεριφοράς ο οποίος να ορίζει τις υποχρεώσεις των εκπαιδευτικών καθόσον αφορά στην επαφή τους με τα παιδιά.

86. Από παραδείγματα άλλων χωρών τα οποία διαθέτουν τέτοιο κώδικα συμπεριφοράς (code of conduct) για τους εκπαιδευτικούς, η επαγγελματική και προσωπική επαφή των εκπαιδευτικών ρυθμίζεται με σαφή τρόπο, ώστε να είναι εφικτή η αξιολόγηση περιπτώσεων απρεπών συμπεριφορών.

87. Τέτοια ρύθμιση μπορεί να περιλαμβάνει, για παράδειγμα, την υποχρέωση του εκπαιδευτικού να συμπεριφέρεται με τρόπο ο οποίος να διατηρεί την εμπιστοσύνη του κοινού **και των παιδιών** στην εκπαιδευτική υπηρεσία με το να:

- i) Συμπεριφέρεται στους μαθητές με τον οφειλόμενο στην αξιοπρέπεια του ανθρώπου σεβασμό, χτίζει σχέσεις εδραιωμένες στον αμοιβαίο σεβασμό,

και, σε κάθε περίπτωση, θέτει κατάλληλα όρια τα οποία συνάδουν με την επαγγελματική του ιδιότητα.

- ii) Επιδεικνύει ενδιαφέρον για την προστασία και την ευημερία των μαθητών
- iii) Επιδεικνύει σεβασμό στα δικαιώματα των άλλων και, ιδιαίτερα, των παιδιών, όπως αυτά καθορίζονται στη Σύμβαση.
- iv) Δεν υποσκάπτει αρχές, όπως η δημοκρατία, η δικαιοσύνη, η προσωπική ελευθερία και ο αμοιβαίος σεβασμός, ο σεβασμός στην ελευθερία σκέψης, συνείδησης και θρησκείας.
- v) Ενεργεί με πλήρη σεβασμό στις τέσσερις βασικές αρχές της Σύμβασης, δηλαδή, την αρχή της διασφάλισης του συμφέροντος του παιδιού, την αρχή της μη-διάκρισης, της την αρχή συμμετοχής (δικαίωμα του παιδιού να εκφράζει ελεύθερα την άποψή του και αυτή να λαμβάνεται σοβαρά υπόψη) και την αρχή της ζωής, της επιβίωσης και της ανάπτυξης.
- vi) Εκφράζει τις προσωπικές του απόψεις με τρόπο που να μην υπάρχει εκμετάλλευση της ευάλωτης θέσης των παιδιών.
- vii) Χρησιμοποιεί την επαγγελματική του κρίση ώστε να προλαμβάνει μικρά προβλήματα από το να γίνουν μεγάλα.

Εισήγηση 2: Τροποποίηση της υφιστάμενης νομοθεσίας

88. Νοούμενου ότι, το ΥΠΠ ορίσει σαφή Επίπεδα για τους Εκπαιδευτικούς, με τα οποία ρυθμίζονται θέματα, όπως τα κριτήρια για την επάρκειά τους στην εργασία⁴² και την καταλληλότητα της επαφής τους με τα παιδιά, τότε, στα θεμελιώδη καθήκοντα των εκπαιδευτικών, τα οποία καθορίζονται στο άρθρο 48 των περί Δημόσιας Εκπαιδευτικής Υπηρεσίας Νόμων του 1969 (10/1969) έως (Αρ. 5) του 1998, εισηγούμαι να συμπεριληφθεί πρόνοια όπως, οι εκπαιδευτικοί λειτουργοί έχουν την υποχρέωση να τηρούν πιστά τον κώδικα επαγγελματικής συμπεριφοράς που έχει καθορίσει το ΥΠΠ. Αντίστοιχα, θα πρέπει να τροποποιηθούν οι Περί λειτουργίας των Δημοσίων Σχολείων Μέσης Εκπαίδευσης Κανονισμοί του 2017 [Κανονισμός 30(13)] καθώς επίσης να

---

⁴² Στο πρώτο μέρος των Επιπέδων για τους Εκπαιδευτικούς (Teachers' Standards) που έχουν καθοριστεί από το Υπουργείο Παιδείας στην Αγγλία, περιλαμβάνονται κριτήρια που καταδεικνύουν το βαθμό ικανότητας του εκπαιδευτικού να προσεγγίζει το μάθημα παιδοκεντρικά και να υλοποιεί αρκετούς από τους στόχους της εκπαίδευσης, όπως ορίζονται στο άρθρο 29 της Σύμβασης.

τεθούν αντίστοιχες πρόνοιες στους υπό διαμόρφωση Κανονισμούς για τη Δημοτική Εκπαίδευση.⁴³

Εισήγηση 3: Δημιουργία μηχανισμού υποβολής και διερεύνησης παραπόνων σε επίπεδο σχολικής μονάδας και εκπαίδευση των εκπαιδευτικών στον τρόπο εφαρμογής του.

89. Θεωρώ ότι είναι προς το συμφέρον των παιδιών εάν οι σχολικές μονάδες διαθέτουν μηχανισμό υποβολής και διερεύνησης παραπόνων, ώστε οι ανησυχίες των παιδιών και των γονιών τους να τυγχάνουν άμεσου και σωστού χειρισμού, στα πλαίσια του σχολείου. Ο μηχανισμός πρέπει είναι καλά γνωστός σε όλους, παιδιά, γονείς και εκπαιδευτικούς.

90. Νοείται ότι, εάν οι αναφορές αφορούν παραβιάσεις των δικαιωμάτων των παιδιών, οι οποίες ξεφεύγουν της αρμοδιότητας της σχολικής μονάδας, τότε πρέπει να τυγχάνουν χειρισμού από την αρμόδια Αρχή.

Εισήγηση 4: Βελτίωση της διαδικασίας διερεύνησης και αξιολόγησης παραπόνων, σε επίπεδο ΥΠΠ

91. Εισηγούμαι όπως, το ΥΠΠ μεριμνήσει ώστε η διαδικασία διερεύνησης παραπόνων, έχει **καθορισμένα και επαρκώς αναλυμένα στάδια**, τα οποία ο ερευτών λειτουργός να έχει την υποχρέωση να ακολουθεί πιστά, ώστε να διασφαλίζεται, σε μεγαλύτερο βαθμό, η αντικειμενικότητα της διερεύνησης.

92. Σε περίπτωση όπου, η διαδικασία δεν ακολουθείται επακριβώς, εισηγούμαι να υπάρχει η υποχρέωση, από πλευράς ερευτών λειτουργού, για επαρκή τεκμηρίωση, ως προς τους λόγους για τους οποίους διαφοροποιήθηκε η διαδικασία. Σε περίπτωση πλημμελούς άσκησης καθηκόντων του ερευτών λειτουργού, τότε εισηγούμαι να προνοούνται συνέπειες.

93. Επιπρόσθετα, στοιχεία καλής πρακτικής που εφαρμόζονται σε κάποιες περιπτώσεις διερεύνησης και αξιολόγησης παραπόνων να θεσμοθετηθούν ώστε να αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της διαδικασίας.

---

⁴³περί Λειτουργίας των Δημόσιων Σχολείων Δημοτικής Εκπαίδευσης Κανονισμοί του 2017.

Εισήγηση 5: Διαφάνεια στη διαδικασία και παροχή επαρκούς πληροφόρησης:

94. Παροχή στους παραπονούμενους επαρκών εξηγήσεων ως προς τη διαδικασία που ακολουθήθηκε, τον τρόπο με τον οποίο συλλέχθηκαν και αξιολογήθηκαν τα δεδομένα, ενέργειες που θα ληφθούν στη βάση της αξιολόγησης και το χρονικό πλαίσιο στο οποίο θα ληφθούν οι ενέργειες αυτές. Η παροχή επαρκούς πληροφόρησης θεωρώ ότι, θα ενδυναμώσει την εμπιστοσύνη των παιδιών και των γονιών τους στην αντικειμενικότητα της διαδικασίας που ακολουθείται, ιδιαίτερα σε περιπτώσεις απόρριψης του παραπόνου τους στην ολότητά του ή μέρος αυτού, ως αβάσιμο. Νοείται ότι η πληροφόρηση αυτή θα δίνεται και στο παιδί με τρόπο που να συνάδει με την ηλικία και την ωριμότητά του.

Εισήγηση 6: Διασφάλιση του δικαιώματος του παιδιού να ακούγεται η άποψή του κατά τη διαδικασία υποβολής παραπόνου

95. Λήψη μέτρων, ώστε να διασφαλίζεται το δικαίωμα του παιδιού να εκφράζει την άποψή του και αυτή να λαμβάνεται υπόψη, νοούμενου ότι το παιδί επιθυμεί να ασκήσει το δικαίωμά του και αυτό δεν αντιβαίνει της αρχής της διασφάλισης του συμφέροντός του.

Εισήγηση 7: Δημιουργία κουλτούρας συνεχούς βελτίωσης και εφαρμογή πρακτικών αναστοχασμού

96. Το κάθε παράπονο αποτελεί ευκαιρία για αναστοχασμό και βελτίωση του εκπαιδευτικού πλαισίου. Ως εκ τούτου, σε περίπτωση που το παράπονο, είτε στη ολότητά του είτε μέρος αυτού, αξιολογηθεί ως βάσιμο, πρέπει να υπάρχουν πρόνοιες για λήψη διορθωτικών μέτρων τα οποία θα στοχεύουν στη βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων, προς τα παιδιά, υπηρεσιών. Ακόμα και σε περίπτωση που το παράπονο αξιολογηθεί ως αβάσιμο, να υπάρχουν πρόνοιες στη διαδικασία για λήψη ενεργειών από πλευράς σχολικής μονάδας, για αποκατάσταση των σχέσεων μεταξύ παιδιού και σχολείου.

Εισήγηση 8: Συμμετοχή των παιδιών στη διαδικασία βελτίωσης του μηχανισμού υποβολής, διερεύνησης και αξιολόγησης παραπόνων που αφορούν παραβίαση των δικαιωμάτων των παιδιών από εκπαιδευτικούς.

97. Εισηγούμαι όπως, το ΥΠΠ ανοίξει διάλογο με τα παιδιά και λάβει τις απόψεις τους σχετικά με το θέμα. Συγκεκριμένα, εισηγούμαι όπως ληφθεί η άποψη των παιδιών, ανάμεσα σε άλλα και για τα πιο κάτω θέματα:

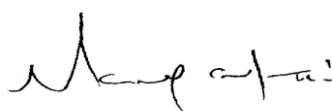
- i) Τον βαθμό στον οποίο οι υφιστάμενες διαδικασίες υποβολής παραπόνου κατά εκπαιδευτικού προς το ΥΠΠ είναι φιλικές προς το παιδί και τρόπους βελτίωσής τους.
- ii) Τον τρόπο με τον οποίο τα ίδια τα παιδιά επιθυμούν να λαμβάνεται η άποψή τους κατά τη διαδικασία μιας πειθαρχικής έρευνας κατά εκπαιδευτικών, ώστε να προσφέρονται στο παιδί διάφορες επιλογές, τις οποίες μπορεί να αξιοποιήσει.
- iii) Συμπεριφορές εκπαιδευτικών που παρουσιάζονται μετά την υποβολή παραπόνου, οι οποίες αποτελούν έκφραση «τιμωρητικής στάσης» προς το παιδί που υπέβαλε το παράπονο, με στόχο να βρεθούν κατάλληλα και αποτελεσματικά μέτρα προστασίας του παιδιού, σε επίπεδο σχολικής μονάδας.
- iv) Ομάδες παιδιών οι οποίες, ενδεχομένως, να είναι πιο ευάλωτες για αρνητική διάκριση, κατά τη διαδικασία διερεύνησης του παραπόνου τους.

ΣΤ. ΚΑΤΑΚΛΕΙΔΑ

98. Ο χώρος της εκπαίδευσης αποτελεί μεγάλο μέρος της ζωής των παιδιών. Θεωρώ ότι, μέσα από το χώρο αυτό, τα παιδιά λαμβάνουν τα πρώτα και, ίσως, τα πιο δυνατά μηνύματα, καθόσον αφορά τον τρόπο με τον οποίο το κράτος διασφαλίζει μια υψηλής ποιότητας σχέση με τους πολίτες του. Η αποχή των παιδιών από τη διαδικασία υποβολής παραπόνου, αλλά και η συχνή απογοήτευση που εκφράζεται ως προς τον τρόπο με τον οποίο τα παράπονα τυγχάνουν χειρισμού, από πλευράς ΥΠΠ, επιβάλλεται να μας προβληματίσει σε σχέση με τη διασφάλιση των δικαιωμάτων των παιδιών, γενικότερα, και τον στόχο της εκπαίδευσης για τη δημιουργία ενεργών και δημοκρατικών πολιτών στον τόπο μας, ειδικότερα.

99. Η παρούσα Θέση διαβιβάζεται στον Υπουργό Παιδείας και Πολιτισμού και κοινοποιείται στη Γενική Διευθύντρια ΥΠΠ τον Διευθυντή Δημοτικής Εκπαίδευσης, τον

Διευθυντή Μέσης Εκπαίδευσης, και τον Διευθυντή Μέσης Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, για δικές τους ενέργειες, στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων τους. Παράλληλα, κοινοποιείται στον Πρόεδρο και Μέλη της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Παιδείας και στον Πρόεδρο και Μέλη της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων για σκοπούς κοινοβουλευτικού ελέγχου καθώς και τους παραπονούμενους, για σκοπούς ενημέρωσης.

Λήδα Κουρσουμπά
Επίτροπος Προστασίας των
Δικαιωμάτων του Παιδιού

Λευκωσία, Δεκέμβριος 2017

ΓΕΠ.11.11.11.20

ΛΝ/ΜΕ/ΓΧ